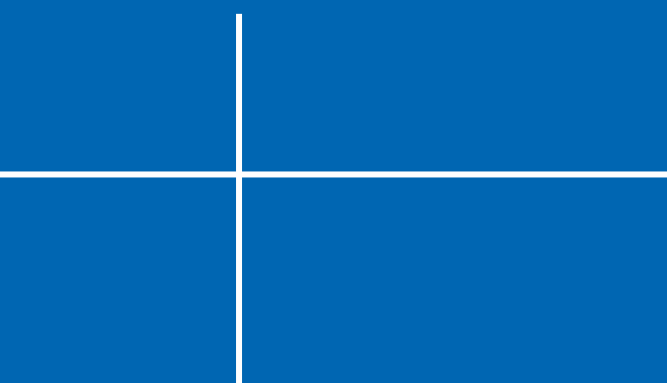

**KRAJOWY RAPORT BADAWCZY
BADANIE SYTUACJI NARUSZEŃ
PRAW CZŁOWIEKA W RAMACH
DZIAŁAŃ FINANSOWANYCH
PRZEZ UE W POLSCE**

POLSKI RAPORT

Ten raport został przygotowany w ramach międzynarodowego projektu „FURI - Fundusze UE na rzecz praw podstawowych” (101143162 - FURI - CERV-2023-CHAR-LITI), współfinansowanego przez Komisję Europejską.

AUTOR

Instytut Niezależnego Życia

WSPARCIE W REALIZACJI

European Network for Independent Living Validity Foundation

DATA

Kwiecień 2025

FOTOGRAFIA NA STRONIE TYTUŁOWEJ

Zdjęcie przedstawia budowę Domu Pomocy Społecznej w Gminie Daszyna.

**Co-funded by
the European Union**

Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Spis treści

<u>Wstęp</u>	04
<u>Zakres i metodologia badań</u>	05
<u>Przegląd literatury</u>	07
<u>Grupy docelowe</u>	13
<u>Ograniczenia raportu</u>	14
<u>Główne wnioski</u>	15
<u>Podsumowanie</u>	26
<u>Rekomendacje</u>	28
<u>Źródła</u>	32
<u>Aneks</u>	35

Wstęp

Sunny Hill Senior Home + seniore.pl

Wydatkowanie Funduszy Europejskich w państwach członkowskich powinno być zgodne z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Stosowanie jej postanowień jest również obowiązkiem nałożonym na mocy art. 6 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. Wydatkowanie funduszy europejskich obejmuje alokację środków, priorytety, warunki naborów wniosków. Cały proces musi przyczyniać się do aktywnego wdrażania ich postanowień, między innymi art. 21 i 26 Karty UE oraz art. 5 i 19 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (CRPD).

W Polsce działania finansowane przez UE przekładają się na dużą liczbę projektów zgłaszanych przez organizacje pozarządowe i władze lokalne. Generalnie wydają się one mieć na celu wsparcie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Nierzadko jednak naruszają postanowienia Karty Praw Podstawowych UE.

Zgodnie z art. 208 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela. Prawa człowieka są również przedmiotem zainteresowania organizacji pozarządowych w Polsce, które prowadzą zarówno działania monitorujące, jak i projekty wspierające różne grupy. Jednak trudno jest zidentyfikować konkretną organizację monitorującą wykorzystanie funduszy UE w zakresie potencjalnych naruszeń praw człowieka. Co więcej, polskie organy zajmujące się prawami podstawowymi nie mają za zadanie monitorowania wykorzystania funduszy unijnych. Prezentowany raport ma na celu wypełnienie tej luki.

Zakres i metodologia badań

Badania na potrzeby raportu zostały przeprowadzone za pomocą:

- badania ilościowe i jakościowe z udziałem ekspertów z różnych instytucji i specjalistów w dziedzinie dyskryminacji różnych grup społecznych;
- analiza dokumentacji.

Przeprowadzono 18 indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami różnego rodzaju instytucji, organizacji i niezależnymi ekspertami. Każda osoba wypełniła również kwestionariusz oparty na szablonie z Wytycznych Badawczych. Dokument ten stanowił wsparcie dla partnerów krajowych i zawierał instrukcje oraz zalecenia. Wywiady zostały przeprowadzone online zgodnie ze scenariuszem określonym w metodologii projektu. Wszystkie narzędzia badawcze zostały przetłumaczone i dostosowane językowo do polskich warunków.

Ze względu na trudności w dotarciu do przedstawicieli organów zajmujących się prawami podstawowymi, liczba wywiadów z przedstawicielami organizacji społeczeństwa obywatelskiego (NGO) {5} została zwiększona, podczas gdy liczba rozmówców z organów zajmujących się prawami podstawowymi {1} została zmniejszona. Wśród przedstawicieli NGO znalazły się osoby pracujące z różnymi grupami: osobami z niepełnosprawnościami, uchodźcami i innymi marginalizowanymi grupami.

Niezależnie od prezentowanej perspektywy, wszystkie osoby posiadały specjalistyczną wiedzę na temat funkcjonowania funduszy unijnych w Polsce. Posiadają one również wiedzę na temat podejścia opartego na prawach człowieka i Karty Praw Podstawowych UE. Każda osoba podpisała wcześniej formularz świadomej zgody na udział w badaniu zgodnie z wymogami określonymi w metodologii projektu.

Pierwszym etapem badania było wysłanie kwestionariusza do uczestników z prośbą o jego wypełnienie i odesłanie. Większość respondentów zdecydowała się na omówienie kwestionariusza podczas wywiadu. Po omówieniu kwestionariusza wywiad został przeprowadzony zgodnie ze scenariuszem. Badanie zostało przeprowadzone między lipcem a październikiem 2024 roku. Zorganizowano jeden warsztat konsultacyjny (online) (31.07.2024). Wzięło w nim udział 21 osób, głównie przedstawicieli organizacji pozarządowych, przede wszystkim organizacji osób z niepełnosprawnościami lub, szerzej, organizacji zajmujących się procesami związanymi z deinstytucjonalizacją usług społecznych. Głównym tematem dyskusji było wykorzystanie funduszy unijnych w tym kontekście. Równolegle przeprowadzono analizę dokumentów i przegląd literatury w zakresie określonym w metodologii projektu.

TABELA 1.
LISTA UCZESTNIKÓW BADANIA - ZESTAWIENIE

Władze krajowe/regionalne odpowiedzialne za zarządzanie funduszami UE:	przedstawiciel Władzy na poziomie województwa, przedstawiciel Departamentu EFS w Ministerstwie Funduszy, przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej.
Polityki poszczególnych sektorów (edukacja, sprawy społeczne, zdrowie, mieszkalnictwo itp:)	przedstawiciele Ministerstwa Edukacji, Regionalnych Ośrodków Pomocy Społecznej, niezależni eksperci ds. polityki publicznej w określonych obszarach, eksperci akademicy ds. polityki społecznej.
Organizacje społeczeństwa obywatelskiego:	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami, Polskie Forum Migracyjne, Fundacja Human, lokalne organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
Organy zajmujące się prawami podstawowymi:	przedstawiciele Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.
Służby publiczne (edukacja, kwestie społeczne, opieka zdrowotna, mieszkalnictwo itp:)	przedstawiciele Urzędów Wojewódzkich, Urzędów Miast, Urzędów Pracy, Starostw Powiatowych.
Prawnicy zajmujący się prawami człowieka:	prawnik Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, niezależni prawnicy zajmujący się prawami człowieka.

Przegląd literatury

DPS w gminie Daszyna

Polska literatura od dawna zajmuje się Kartą Praw Podstawowych UE, także jej naruszeniami, choć publikacje na ten temat są nieliczne. Komentuje się w nich głównie orzeczenia sądów i przykłady naruszeń w Polsce i poza jej granicami. Karta Praw Podstawowych UE jest jednak rzadko omawiana w kontekście funduszy europejskich, a większość treści ma charakter poradników dotyczących zgodności z przepisami.

Przykładem poradnika jest pozycja „Stosowanie Karty Praw Podstawowych w toku wdrażania projektów finansowanych z funduszy UE. Przewodnik i praktyczne wskazówki dla organów krajowych”[1] wydana przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich w 2024 roku. Ta kompleksowa publikacja zawiera indeks orzeczeń, w których szczegółowo omówiono każdy artykuł Karty Praw Podstawowych UE. Zawiera również praktyczne wskazówki dotyczące jej stosowania podczas realizacji projektów finansowanych ze środków UE. Szczególną uwagę poświęcono w niej prawom podstawowym, które są w wysokim, średnim i niskim stopniu narażone na ograniczenie przez władze krajowe w trakcie realizacji projektów finansowanych ze środków UE. Jak stwierdzają autorzy publikacji:

Celem tego Przewodnika jest wsparcie pracowników organów krajowych zajmujących się wdrażaniem programów i projektów finansowanych z funduszy UE w toku stosowania KPP oraz przy dokonywaniu oceny przestrzegania KPP przez inne podmioty. Przewodnik ma ułatwiać ustalanie, czy KPP jest skutecznie stosowana i przestrzegana przez organy krajowe w toku realizacji projektów unijnych, czy też czy w badanych sprawach doszło do ograniczenia zawartych w niej praw podstawowych. Stwierdzenie, że wykryte ograniczenie prawa podstawowego było niezgodne z KPP (niedopuszczalne lub nieproporcjonalne) oznacza, że doszło do naruszenia KPP, które należy wyeliminować.

Warto jeszcze raz podkreślić, że ta wartościowa publikacja powstała dopiero w 2024 roku. Wcześniej wydano jedynie takie publikacje jak:

- The Charter of Fundamental Rights of the European Union as a Living Instrument. Handbook for Lawyers, Bojarski, Schindlauer, Wladasch, Wróblewski (eds.), Warsaw 2014[2];
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej: komentarz, Wróbel (red.), Warszawa 2013 (wydanie 1)[3], 2019 (wydanie 2);
- Rola krajowych organów zajmujących się prawami człowieka w zapewnieniu zgodności funduszy UE z prawami podstawowymi Sprawozdanie bazowe opracowane przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich (Polska), Warsaw 2023[4].

[1] <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/przewodnik-stosowanie-karty-praw-podstawowych-w-toku-wdrazania-projektow-finansowanych-z>

[2] Publikacja w języku angielskim: https://gmr.lbg.ac.at/wp-content/uploads/sites/12/2021/09/cfreu_manual_0.pdf

[3] <https://ruj.uj.edu.pl/entities/publication/4d8d7080-ce02-40f9-95f3-1b87bb0acc6c>

[4] <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2024-02/%28j%C4%99zyk%20angielski%29%20Baseline%20report%20-%20FRA.pdf>

Należy również wskazać na dokumenty wyraźnie odnoszące się do naruszeń praw człowieka w projektach finansowanych przez UE w kontekście segregacji osób z niepełnosprawnościami:

- Concluding Observations on the initial report of Poland, prepared by the Committee on the Rights of Persons with Disabilities (2018)[5];
- Społeczny Raport Alternatywny z realizacji Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami w Polsce (2015)[6], oraz jego aktualizacja (2017)[7];
- Responses to the List of Issues of the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities prior to Poland's report on the implementation of the UN Convention (2018)[8];
- Complaint of the European Network of Independent Living (ENIL) and the Validity Foundation to the European Commission about rights violations in eight EU projects implemented in the Łódzkie Voivodeship (2020)[9].

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej przygotowało procedurę składania zawiadomień o podejrzeniu niezgodności z Kartą Praw Podstawowych UE do instytucji wdrażających programy unijne [10]. W polskim dyskursie publicznym istnieje jednak zdecydowane zapotrzebowanie na literaturę dotyczącą naruszeń Karty Praw Podstawowych UE podczas realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych.

W publikacjach przywoływane są jedynie orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i innych sądów, ale nie odnoszą się one bezpośrednio do wdrażania funduszy europejskich w Polsce. Związek Karty Praw Podstawowych UE z funduszami jest zauważalny w polskiej doktrynie. Brakuje jednak badań dotyczących praktyki wdrażania projektów, identyfikacji konkretnych naruszeń i propozycji zapobiegania naruszeniom.

Karta Praw Podstawowych UE odnosi się w art. 7 do prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się. Z kolei art. 26 stanowi, że „Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności”. Dlatego należy zwrócić uwagę również na kluczowe dokumenty, które negatywnie oceniają wdrażanie deinstytucjonalizacji w Polsce. Zapis przyzwalający na dalszy rozwój form instytucjonalnych znajduje się m.in. w dokumencie *Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020. Umowa Partnerstwa* (s.42)[11]. Pomimo odniesień do ważności procesu deinstytucjonalizacji znajduje się tam wskazanie:

[5] Publikacja w języku angielskim: <https://digitallibrary.un.org/record/1656309?v=pdf>

[6] <https://konwencja.org/cal-tresc-raportu/>

[7] <https://konwencja.org/aktualizacja-spolecznego-raportu-alternatywnego>

[8] Publikacja w języku angielskim: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/DownloadDraft.aspx?key=eFhqTDDzGmLyN2eHybFVXq7vUlcOdZrjFpvUdejr8dt8Y5TrmsydZVh8JkgpiRA2.

[9] Publikacja w języku angielskim: https://validity.ngo/wp-content/uploads/2020/08/Complaint_Poland.pdf; <https://validity.ngo/2020/08/10/enil-and-validity-challenge-polish-misuse-of-eu-funding-which-contributes-to-segregation-of-persons-with-disabilities/>

[10] https://www.rozwojspoleczny.gov.pl/media/130294/Samoocena_spełnienia_warunku.pdf

[11] https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/14132/_Umowa_Partnerstwa_zmieniona_012016.pdf

Jednocześnie, w uzasadnionych przypadkach zasadne jest kontynuowanie wsparcia dla instytucjonalnych form opieki, w szczególności w sytuacji, gdy ze względu na zakres opieki, jakiej wymagają osoby przebywające w tych placówkach niemożliwe jest przeprowadzenie transformacji w kierunku opieki zdeinstytucjonalizowanej w ramach społeczności lokalnej.

Podobne stanowisko można zaobserwować w dokumencie Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020 [12]. W założeniu stworzenie Wytycznych miało określić pewne minimum w zakresie planowania i realizacji inwestycji, a także sposobu świadczenia usług. Jednak Wytyczne w niektórych sytuacjach wspierały niewłaściwe wydatkowanie środków unijnych. Przykładowo, wersja Wytycznych obowiązująca do 08.01.2018 r. [13] zezwalała na zamieszkanie do **12** mieszkańców w jednym mieszkaniu wspomaganych lub chronionych. Od 09.01.2018 r. [14], liczba ta została zmniejszona do **7** mieszkańców w jednym mieszkaniu. Żadna z wersji Wytycznych nie ustanawia ograniczenia liczby mieszkań wspomaganych, mieszkań chronionych w ramach jednego budynku lub bezpośredniego sąsiedztwa. Ten brak pozwalał na tworzenie nieograniczonej liczby mieszkań chronionych lub wspomaganych na tym samym piętrze, w tym samym budynku, na jednej nieruchomości lub na sąsiednich nieruchomościach.

Żadna z wersji Wytycznych nie wprowadza ograniczenia liczby mieszkańców, formalnie przypisanych do kilku instytucji lub podmiotów, zamieszkujących w jednym budynku lub w bezpośrednim sąsiedztwie. Pozwalało to na formalne omijanie limitu 30 mieszkańców, wskazanego dla jednej instytucji, przy współfinansowaniu projektów.

Wskazane przepisy doprowadziły do wewnętrznej sprzeczności lub przynajmniej niejasności. Instytucje, w których przebywa więcej niż 30 osób, w praktyce nadal mogą być finansowane ze środków unijnych. Mogą one być również uznane za formę deinstytucjonalizacji, co stoi w sprzeczności z założeniami Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami (KPN).

Wsparcie społeczności Romskiej

Polska posiada program wsparcia dla Romów na poziomie strategicznym i programowym (Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014–2020 [15], Programme for Social and Civic Integration of the Roma Community in Poland for 2021–2030 [16]). Obejmuje on cztery obszary: edukację, zdrowie, zatrudnienie i mieszkalnictwo. Program jest administrowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. W latach 2014–2020 budżet programu wynosił około 2,6 mln euro. Program Integracji na lata 2014–2020 obejmował 4 obszary: edukację, pracę, mieszkalnictwo i zdrowie.

[12] <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedsiwziec-w-obszarze-wlaczania-spolecznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/>

[13] https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/27996/wytyczne_CT9_24.pdf

[14] https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/49753/Wytyczne_wlaczanie_spoleczne_v4.pdf

[15] <https://www.gov.pl/web/mswia/program-integracji-spolecznosci-romskiej-w-polsce-na-lata-2014-2020>

[16] <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/programme-of-roma-integration-2021-2030>

Wsparcie dla społeczności romskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego 2014-2020 zostało przewidziane w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER) w ramach Działania 2.7: Zwiększenie szans na zatrudnienie osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym. Było to jedyne działanie w PO WER skierowane bezpośrednio do członków społeczności romskiej. W ramach tego działania zaplanowano przeprowadzenie dwóch konkursów o łącznym budżecie 42 mln zł. Założenia konkursów zostały przygotowane m.in. w oparciu o Program Integracji na lata 2014-2020. Głównym celem ww. konkursów była kompleksowa realizacja działań na rzecz poprawy edukacji i zatrudnienia członków społeczności romskiej. W ramach funduszy na lata 2021-2027 [17], nie ma odrębnego krajowego priorytetu dla działań skierowanych do mniejszości romskiej. Projekty takie realizowane są na poziomie regionalnym i wynikają z zapisów Regionalnych Programów Operacyjnych. Wymagana jest jednak bardziej dogłębna analiza w celu określenia zakresu, skali i budżetu tych projektów.

Zgodnie z dokumentem *Assessment report of the Member States' national Roma strategic frameworks* (Sprawozdanie z oceny krajowych ram strategicznych dotyczących Romów w państwach członkowskich, 9 stycznia 2023) [18] wszystkie państwa członkowskie UE powinny uwzględnić w krajowych ramach strategicznych na rzecz Romów następujące elementy:

- określenie poziomów bazowych i docelowych dla osiągnięcia celów UE i głównych założeń, w tym zadań dla poszczególnych grup, aby odzwierciedlić różnorodność Romów;
- zwalczanie antycyganizmu i dyskryminacji;
- zapewnienie włączenia społeczno-gospodarczego zmarginalizowanych Romów;
- łączenie środków ukierunkowanych ze środkami ogólnymi;
- przydzielenie specjalnego budżetu i ustanowienie mechanizmów wdrażania postępów, raportowania postępów, a także mechanizmów monitorowania i oceny;
- zaangażowanie kierowanych przez Romów i wspieranych przez Romów organizacji społeczeństwa obywatelskiego, ministerstw sektorowych, organów ds. równości i innych podmiotów w systematyczny proces konsultacji i współpracy;
- promowanie aktywnego udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu polityki i procesach na forum krajowym i unijnym;
- zapewnienie, aby krajowy punkt kontaktowy ds. integracji Romów posiadał niezbędne uprawnienia, wystarczające zasoby i personel oraz aby jego rola została wzmocniona, w tym poprzez reformę krajowych platform na rzecz integracji Romów.

[17] https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109763/Umowa_Partnerstwa_na_lata_2021_2027.pdf

[18] https://commission.europa.eu/publications/assessment-report-member-states-national-roma-strategic-frameworks-full-package_en

Szkolnictwo specjalne

W Polsce kształcenie specjalne jest organizowane dla dzieci:

- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym
- niesłyszących lub słabosłyszących
- niewidomych lub słabowidzących
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją
- ze spektrum autyzmu, w tym z zespołem Aspergera
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi
- niedostosowanych społecznie, z większością szkół działających w strukturze młodzieżowego ośrodka socjoterapii
- zagrożonych niedostosowaniem społecznym - wszystkie te szkoły działają w strukturze młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

W roku szkolnym 2024/2025 do szkół specjalnych uczęszczało 81 773 uczniów (1,6% wszystkich uczniów i 26,7% uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego)[19]. Wszyscy absolwenci szkół specjalnych, z wyjątkiem uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, otrzymują takie same świadectwa szkolne jak uczniowie szkół ogólnodostępnych i integracyjnych[20]. Pomimo wzrostu liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami, liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym nie wzrasta, a nawet wykazuje tendencję spadkową.

Cudzoziemcy w polskich szkołach

W roku szkolnym 2018/2019 w polskich szkołach uczyło się około 44 000 cudzoziemców, co oznacza ponad 10-krotny wzrost w porównaniu z danymi sprzed 2007 roku, kiedy ich liczba oscylowała wokół 4 000. Najwięcej uczniów pochodziło z Ukrainy, ale także z Białorusi, Gruzji, Indii, Mołdawii i Ukrainy [21]. Pod koniec roku szkolnego 2021/22, czyli cztery miesiące po wybuchu wojny w Ukrainie, w Polsce przebywało co najmniej 356 tys. ukraińskich dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. W tym czasie tylko 39% z nich było objętych polskim systemem edukacji. Dziś odsetek ten wzrósł do 47%. Liczba uczniów-uchodźców w szkołach podstawowych, liceach, technikach i zasadniczych szkołach zawodowych od półtora roku utrzymuje się na podobnym poziomie, oscylując między 134 a 144 tysiącami[22]. Ukraińscy uczniowie stanowią 4% dzieci w polskich szkołach, choć w niektórych miejscach ich obecność jest niemal dwukrotnie wyższa, np. we Wrocławiu, gdzie stanowią 7,8% populacji uczniów [23].

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2023 r. dotyczących struktury narodowo-etnicznej, w Polsce jest 11 800 Polaków pochodzenia romskiego [24], z czego około 32% jest w wieku poniżej 19 lat [25]. Pomimo działań podjętych w poprzednich latach: zajęć wyrównawczych, poprawy frekwencji, zakupu podręczników szkolnych - średnia ocen uczniów romskich nie wzrosła. Odsetek uczniów porzucających system szkolnictwa na poziomie średnim pozostaje niezmienny i obejmuje prawie całą populację w wieku 15-18 lat [26].

[19] <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/pl/national-education-systems/poland/ksztalcenie-specjalne-na-poziomie-wczesnej-edukacji-i-opieki-ecec>

[20] <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/pl/national-education-systems/poland/ksztalcenie-specjalne-na-poziomie-wczesnej-edukacji-i-opieki-ecec>

[21] <https://ore.edu.pl/2021/10/raport-edukacja-wlaczajaca-w-polsce/>

[22] <https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2023/12/ost.-jak-wspierac-dzieci-4.pdf>

[23] [Polish Ministry of the Interior and Administration, Programme of social and civil integration Roma in Poland for the period 2021-2030.](#)

[24] [Polish Ministry of the Interior and Administration, Programme of social and civil integration Roma in Poland for the period 2021-2030.](#)

[25] <https://ceo.org.pl/dzieci-uchodzcyze-w-polskich-szkolach-co-mowia-nowe-dane/>

[26] https://www.unicef.org/eca/pl/press_release/integracja-edukacyjna-dzieci-uchodzcow

Wsparcie osób w kryzysie bezdomności

W Polsce wsparcie dla osób w kryzysie bezdomności udzielane jest w ramach programów „Pokonać bezdomność” [27]. Są one ogłaszane corocznie. Zgodnie z tymi programami, wsparcie dla osób w kryzysie bezdomności obejmuje następujące formy pomocy:

- Reintegracja społeczna i zawodowa: programy skierowane do osób zagrożonych eksmisją, w tym intensywne programy reintegracji dla osób, które zostały już eksmitowane lub oczekują na eksmisję;
- Wsparcie w zakresie mieszkalnictwa socjalnego: promowanie wynajmu socjalnego jako formy walki z bezdomnością i zapewnienie dostępu do przystępnych cenowo mieszkań w celu zapobiegania zadłużeniu i eksmisjom;
- Usługi wsparcia: rozwój działań interwencyjnych i streetworkingu skierowanych do osób przebywających w przestrzeni publicznej. Wsparcie to jest dostosowane do indywidualnych potrzeb klientów, w tym pomoc w planowaniu budżetu domowego lub terapii uzależnień;
- Program „Najpierw mieszkanie”: model ten obejmuje zapewnienie mieszkania jako pierwszego kroku, a następnie zapewnienie specjalistycznego wsparcia, które ma być kluczowe dla osób najbardziej wykluczonych.

Programy Operacyjne w obecnej perspektywie finansowej zakładają wsparcie dla osób w kryzysie bezdomności, w tym projekty oparte o zasadę „Najpierw mieszkanie” [28].

Warto podkreślić, że środki przekazywane na realizację programów przeciwdziałania bezdomności, w tym programu „Najpierw mieszkanie”, są w opinii ekspertów i organizacji pozarządowych niewystarczające, a finansowanie ma charakter projektowy, a nie stały [29].

Wsparcie dla uchodźców i migrantów

Wsparcie dla uchodźców i migrantów jest realizowane głównie poprzez program FAMI. W Polsce wydatkowanie środków z Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI) [30] było wstrzymane od 2015 r. przez około dwa lata. Było to spowodowane podejściem partii rządzącej (Prawo i Sprawiedliwość) do integracji migrantów. Od połowy 2015 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA) unieważniło jeden konkurs i nie rozstrzygnęło dwóch kolejnych [31]. W 2017 r. ministerstwo zorganizowało dwa zamknięte konkursy wyłącznie dla wojewodów, w których organizacje pozarządowe nie mogły uczestniczyć. Ta blokada funduszy europejskich trwała przez około trzy lata, znacznie utrudniając organizacjom pozarządowym dostęp do funduszy FAMI. W grudniu 2024 r. ogłoszono nabór wniosków dla organizacji pozarządowych na projekty integracyjne dla cudzoziemców legalnie przebywających w Polsce, z kwotą finansowania w wysokości 60 mln zł [32]. Nie został on jeszcze rozpatrzony. Zdaniem przedstawicieli organizacji działających na rzecz migrantów, kwota ta jest niewystarczająca, zwłaszcza że Polska ma ograniczone wsparcie ze środków publicznych dla osób z Ukrainy. Ponadto w bieżącym okresie finansowania odbyły się nabory w trybie pozakonkursowym ogłoszone przez instytucję zarządzającą: Legalna migracja i integracja (budżet docelowy: 100 674 000 PLN), Powroty (budżet docelowy: 182 508 755,48 PLN) [33].

[27] <https://www.gov.pl/web/rodzina/pokonac-bezdomnosc-program-pomocy-osobom-bezdomnym-edycja-2024>

[28] https://bip.mcps.com.pl/wp-content/uploads/sites/2/2023/03/Program_Rozwiazywania_Kryzysu_Bezdomnosci.pdf

[29] <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-posiedzenie-ke-przeciwdzialanie-bezdomnosc-20-czerwca-2023>

[30] <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/program-funduszu-azylu-migracji-i-integracji-2021-2027>

[31] <https://oko.press/mswia-zabiera-ngo-som-pieniadze-ue-pomoc-imigrantom-daje-je-wojewodom-latwiej-kontrolowac>

[32] <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/rozpociecie-naboru-otwartego-na-integracje-obywateli-panstw-trzecich-w-polsce-fami>

[33] <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/program-funduszu-azylu-migracji-i-integracji-2021-2027>

Grupy docelowe

Zakres badania obejmował główne grupy społeczne w Polsce dotknięte ryzykiem naruszeń praw człowieka:

- Osoby z niepełnosprawnościami (w tym osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną);
- Osoby starsze;
- Mniejszość romska;
- Dzieci;
- Osoby w kryzysie bezdomności;
- Osoby ze środowisk migrantów lub uchodźców;
- Osoby LGBTQ+.

Ograniczenia raportu

Badania jakościowe i ilościowe, a także spotkania konsultacyjne z ekspertami wykazały, że badana kwestia jest delikatna. Można przypuszczać, że respondenci unikali pewnych tematów, np. podawania przykładów konkretnych projektów naruszających zasady Karty Praw Podstawowych UE. Takie postawy wynikają prawdopodobnie z trudności w identyfikacji takich projektów, a także z obaw sektora o trudną sytuację sygnalistów w Polsce.

Ograniczony dostęp do informacji na temat konkretnych projektów był kluczową trudnością w analizie dokumentacji. Dostępne bazy danych umożliwiają skuteczne wyszukiwanie projektów skierowanych do określonych grup za pomocą słów kluczowych. Dalsza analiza konkretnych projektów jest jednak trudna. Opiera się ona na danych dostarczonych przez realizatorów projektów, które zazwyczaj są ubogie. Wspomniane dane nie zapewniają wglądu w możliwość naruszenia praw człowieka.

Analiza projektów skierowanych do społeczności romskiej, a także osób w kryzysie bezdomności i uchodźców, była szczególnie trudna. Podczas gdy identyfikacja tytułów i czasu trwania tych projektów jest możliwa, badanie naruszeń Karty Praw Podstawowych UE za pomocą analizy dokumentów jest utrudnione.

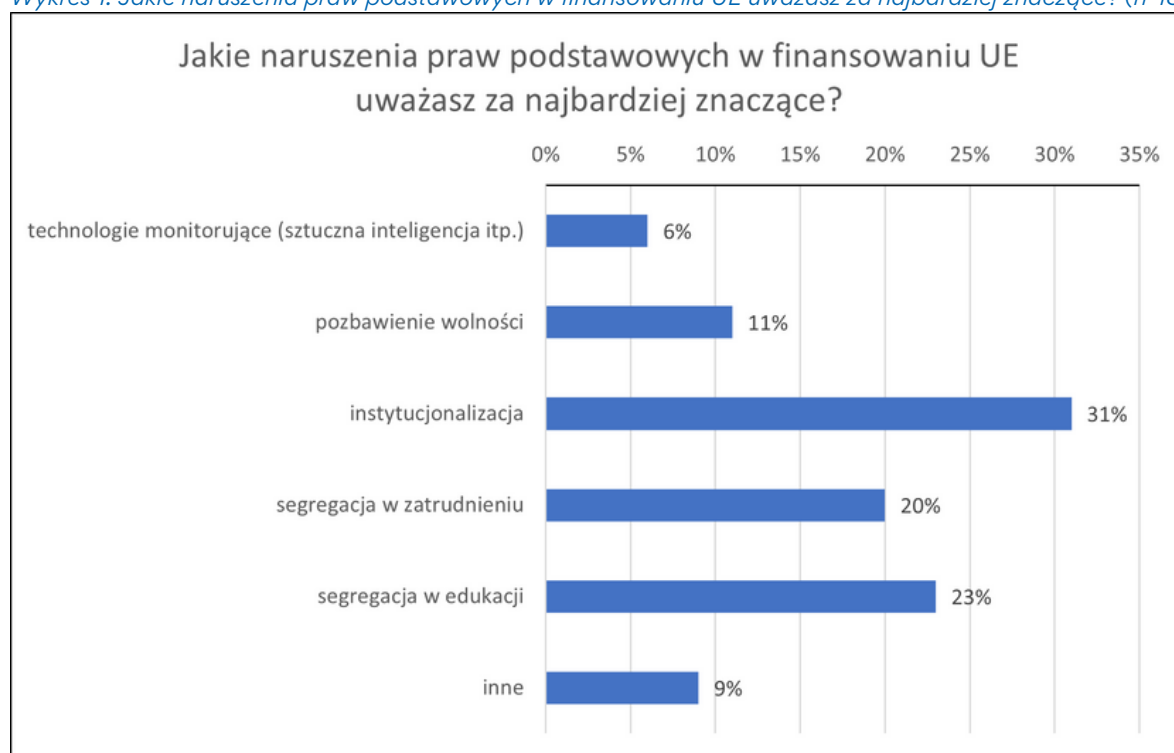
Łatwiejsze okazało się zbadanie projektów skierowanych do osób z niepełnosprawnościami i seniorów. Lista projektów zawarta w Aneksie została ostatecznie oparta na skardze złożonej do Komisji Europejskiej przez ENIL i Validity Foundation w 2020 roku. Samo sformułowanie skargi nie daje pełnego wglądu w zakres naruszeń praw człowieka we wskazanych projektach. W naszym raporcie analiza tych przypadków opiera się częściowo na dostępnych danych, takich jak geolokalizacja lub liczba osób, które miały przebywać w danej instytucji. W przeważającej części analiza ma jednak charakter dedukcyjny. Odwołuje się do ogólnej wiedzy na temat funkcjonowania placówek. Placówki te mają charakter domów pomocy społecznej. Są to miejsca zbiorowego pobytu, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów. Wiedzę na temat funkcjonowania tych placówek w Polsce zaczerpnięto z dostępnej literatury naukowej. W konsekwencji wiele odpowiedzi na pytania postawione w załącznikach ma charakter przypuszczający i odwołuje się do wiedzy ogólnej, a nie studiów przypadków. W ten sposób udało się zidentyfikować i częściowo przeanalizować projekty deinstytucjonalizacyjne. Z kolei projekty związane z edukacją, aktywizacją zawodową, kulturą czy innymi obszarami integracji społecznej pozostają poza zakresem analizy.

Główne wnioski

ZAKRES NARUSZEŃ PRAW PODSTAWOWYCH W FUNDUSZACH UE W POLSCE

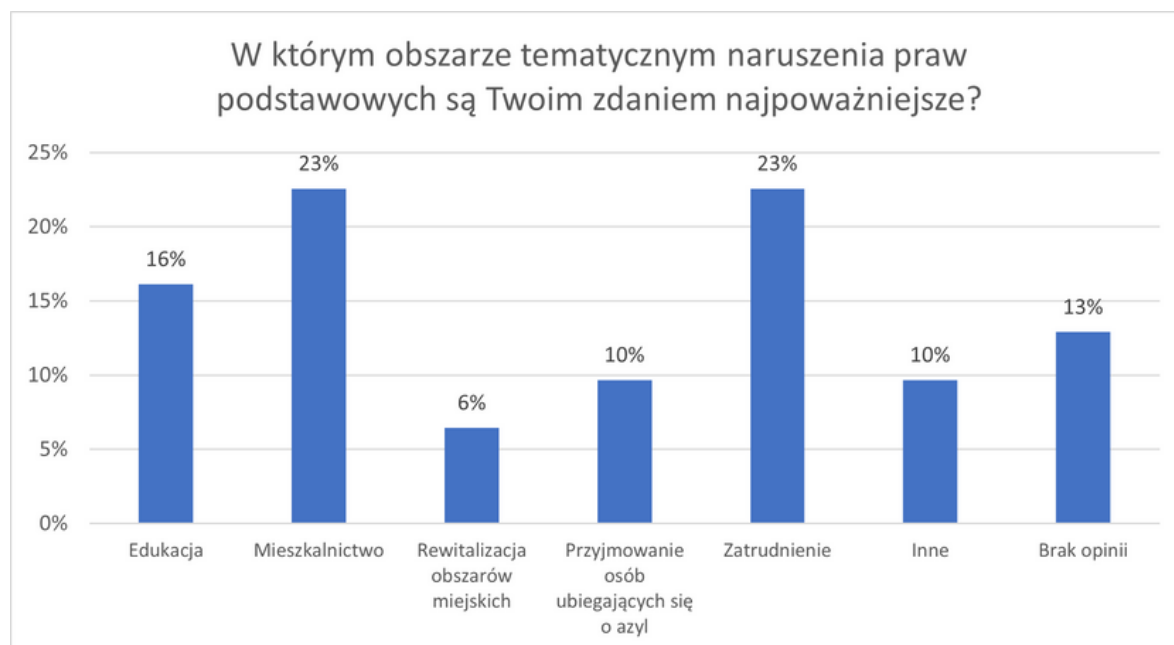
Tylko połowa osób, które wzięły udział w badaniu, była w stanie wskazać konkretny (ale niezwiązany z konkretnym projektem) przykład naruszenia Karty UE. Analiza badania ilościowego wykazała, że największym problemem jest wykorzystywanie funduszy unijnych na rzecz instytucjonalizacji.

Wykres 1. Jakie naruszenia praw podstawowych w finansowaniu UE uważasz za najbardziej znaczące? (n-18)

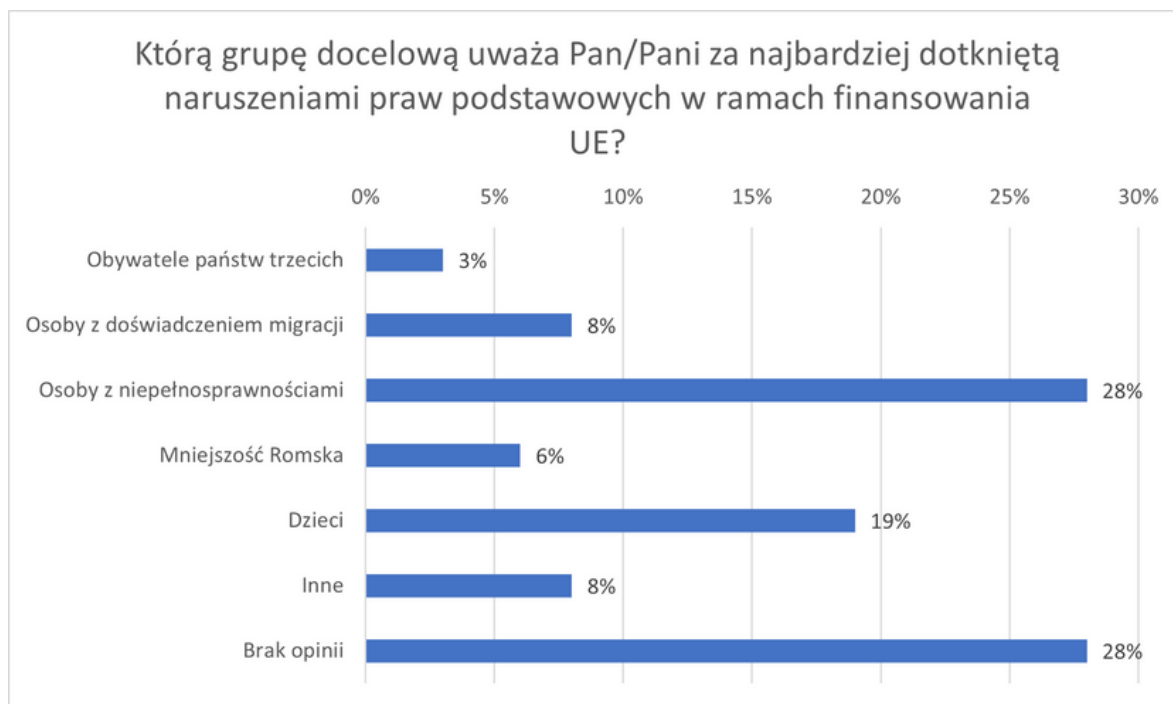
Trzy główne obszary, w których zdaniem respondentów dochodzi do naruszeń, to mieszkalnictwo, zatrudnienie i edukacja.

Wykres 2. W którym obszarze tematycznym naruszenia praw podstawowych są Twoim zdaniem najpoważniejsze? (n-18)

Według respondentów osoby z niepełnosprawnościami są grupą najbardziej narażoną na łamanie ich praw podczas realizacji projektów finansowanych przez UE w Polsce.

Wykres 3. Którą grupę docelową uważa Pan/Pani za najbardziej dotkniętą naruszeniami praw podstawowych w ramach finansowania UE? (n=35, możliwość wyboru nie więcej niż 3 odpowiedzi)

MECHANIZMY ZAPOBIEGANIA I RADZENIA SOBIE Z NARUSZENIAMI PRAW PODSTAWOWYCH PRZY WYKORZYSTYWANIU FUNDUSZY UE

W ramach badania respondenci zostali poproszeni o ocenę mechanizmów ochrony praw podstawowych w każdym okresie finansowym. Zdaniem większości mechanizmy te są obecnie słabsze niż w poprzedniej perspektywie finansowej, co pokazuje wykres 4:

Wykres 4. Jaka jest Twoim zdaniem różnica w zabezpieczeniach między okresem 2014-2020 a okresem 2021-2027? (n=18)

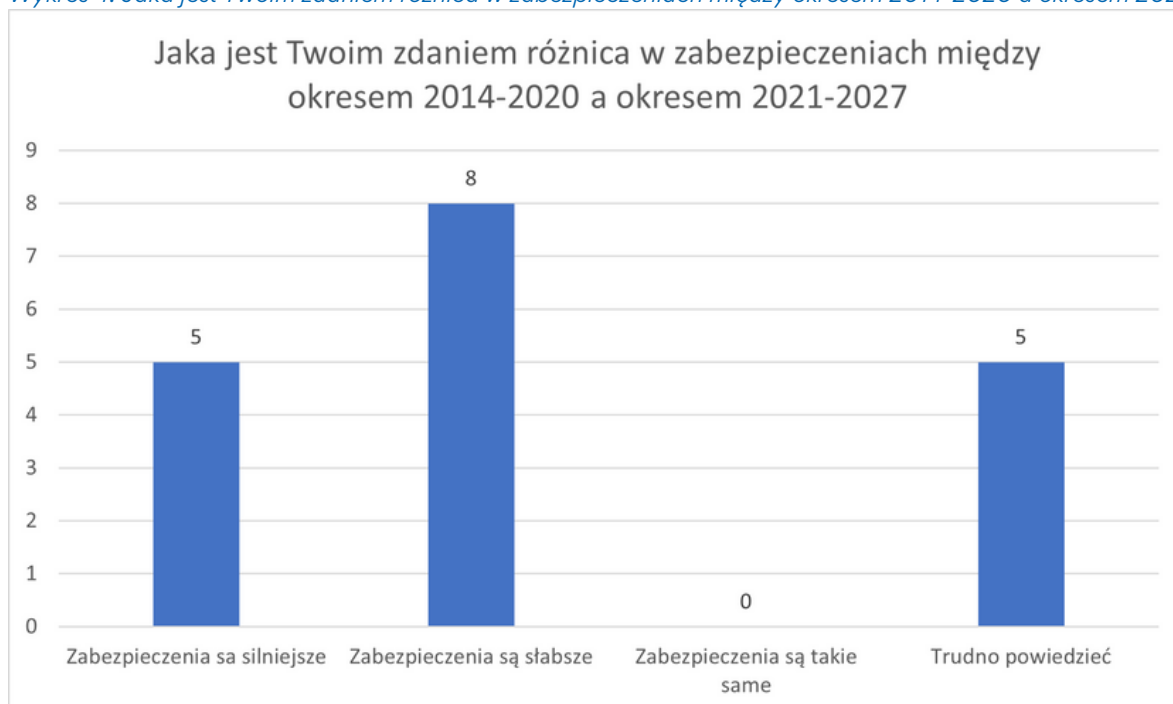

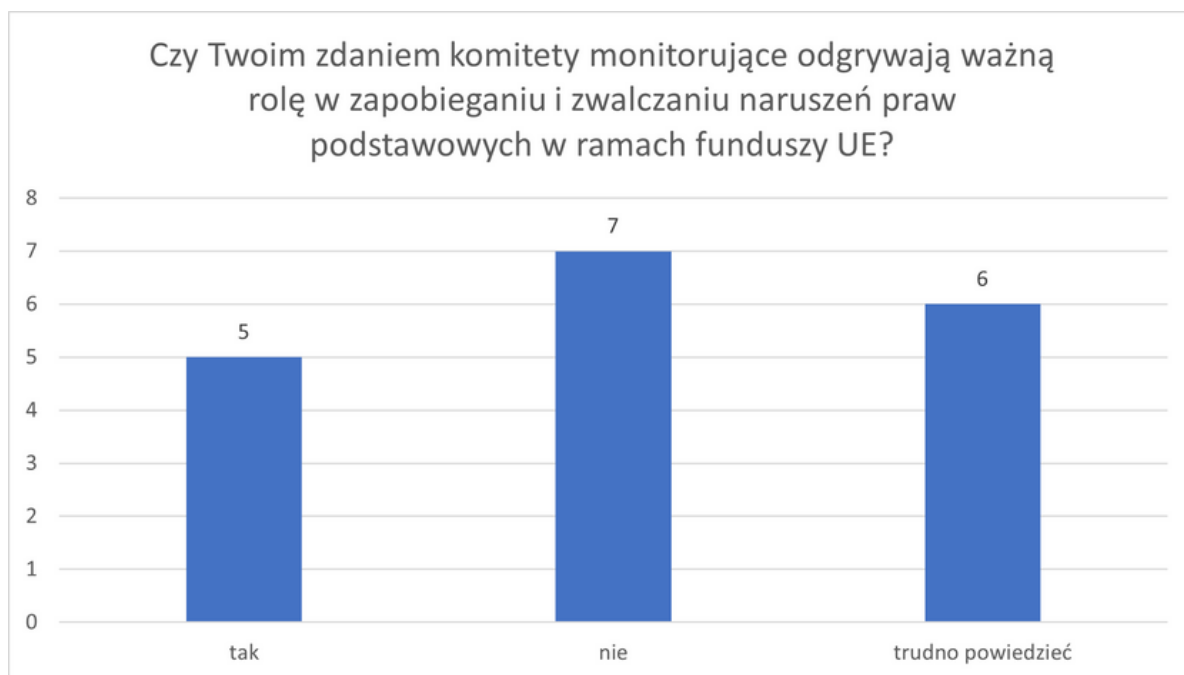
Tabela 1 zawiera ocenę ochrony przed naruszeniami praw podstawowych w różnych instrumentach związanych z wdrażaniem funduszy UE:

Tabela 1. Ocena ochrony przed naruszeniami praw podstawowych

Czy wprowadzono wystarczające zabezpieczenia, aby zapobiec naruszeniom praw podstawowych w latach 2014-2020 i 2021-2027 w następujących instrumentach: programy, ogłoszenia o naborze wniosków, kryteria wyboru?		
Instrumenty/okres finansowania	2014-2021	2021-2027
Program		
tak	5	7
nie	8	5
nie mam zdania	4	5
Ogłoszenie o naborze wniosków		
tak	4	7
nie	7	5
nie mam zdania	6	5
Kryteria wyboru		
tak	6	6
nie	5	4
nie mam zdania	6	6

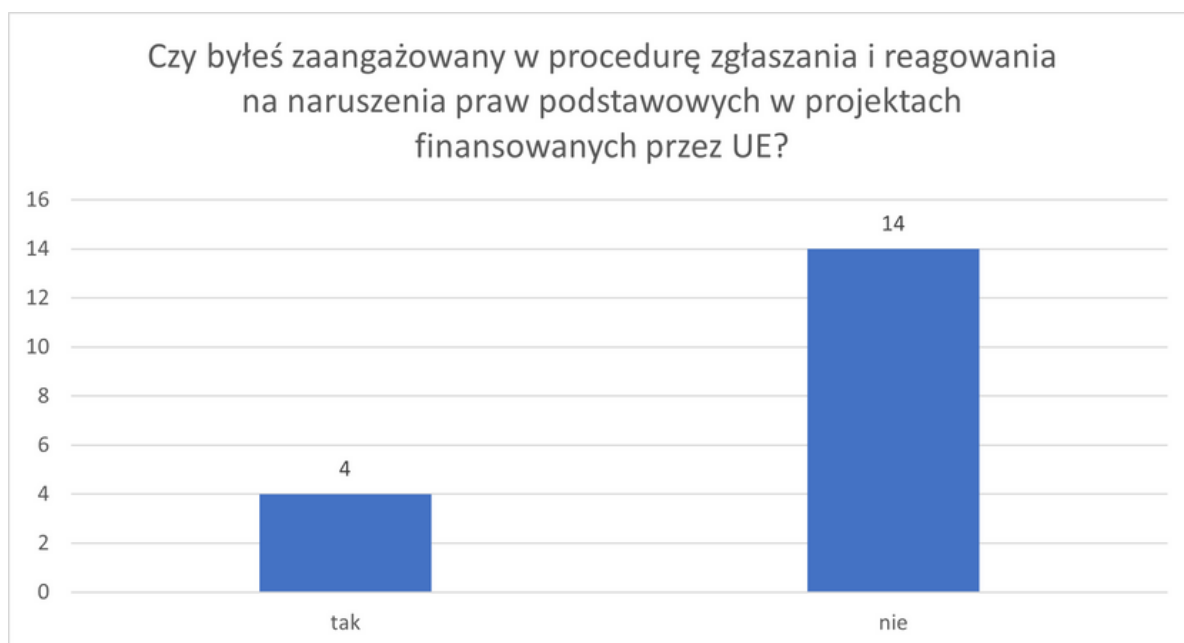
Według osób, które wzięły udział w ankiecie, trudno mówić o Komitecie Monitorującym jako narzędziu zapewniającym ochronę przed naruszeniami praw podstawowych:

Wykres 5. *Opinie na temat roli komitetów monitorujących w zapobieganiu i zwalczaniu naruszeń praw podstawowych w ramach funduszy UE (n=18)*

Większość osób, które wzięły udział w badaniu ilościowym, nie była bezpośrednio zaangażowana w procedurę składania skarg.

Wykres 6. *Zaangażowanie w procedurę zgłaszania i reagowania na naruszenia praw podstawowych w projektach finansowanych przez UE (n=18)*

Z wywiadów i konsultacji można wyciągnąć następujące wnioski:

- Brakuje szczegółowych wytycznych dotyczących sposobu realizacji projektów zgodnie z Kartą Praw Podstawowych UE. Stanowi to problem, ponieważ w praktyce nie zawsze jest jasne, co oznacza zgodność z Kartą Praw Podstawowych UE w danym projekcie i jak zidentyfikować jej naruszenie. Jednocześnie niektórzy rozmówcy obawiali się, że wprowadzenie standardów może prowadzić do nadmiernej regulacji w tym obszarze. Argumentowano również, że standardy i wytyczne w polskim kontekście nie zagwarantują większej zgodności z Kartą Praw Podstawowych UE;
- Mechanizm składania skarg istnieje, ale w praktyce nie działa z powodu braku wiedzy zarówno na temat Karty Praw Podstawowych UE i wynikających z niej zobowiązań, jak i samego mechanizmu. Rozmówcy nie byli w stanie lub nie chcieli omawiać konkretnych projektów, których dotyczyły skargi;
- Niezgodność projektów z Kartą Praw Podstawowych UE występuje w różnych obszarach. Punktem krytycznym są jednak często kryteria wyboru. Pośrednio dyskryminują one pewne grupy poprzez sztywne kryteria dostępu, które nie uwzględniają indywidualnej sytuacji danej osoby;
- Zgodność z Kartą Praw Podstawowych UE pojawia się na etapie deklaracji. W praktyce liczy się realizacja wskaźników określonych w projekcie i wydatkowanie środków. Brakuje perspektyw przekrojowych i mechanizmów monitorowania.

ZGODNOŚĆ Z KARTĄ PRAW PODSTAWOWYCH UE W ODNIESIENIU DO PROJEKTÓW SKIEROWANYCH DO OKREŚLONYCH GRUP

Z wywiadów i konsultacji można wyciągnąć następujące wnioski:

- Wykluczanie niektórych grup z możliwości korzystania ze wsparcia w ramach projektów jest postrzegane jako dyskryminujące. Przykładem tego jest brak projektów skierowanych do seniorów w wieku emerytalnym w poprzednich perspektywach finansowych, ze względu na powiązanie grupy docelowej z wiekiem aktywności zawodowej;
- Pojawiły się zarzuty wykluczenia grup poprzez zbyt szczegółowe zasady, które mogą być dyskryminujące. Przykładem tego mogą być „dzieci, które zniknęły z pieczy zastępczej”, które mogą korzystać ze wsparcia w ramach projektów do 18 roku życia, po czym wsparcie się kończy;
- Brak podejścia intersekcyjnego i związany z tym brak elastyczności również zostały uznane za problemy. Chociaż takie niedogodności nie dyskryminują bezpośrednio, prowadzą do wykluczenia. Brak elastyczności oznacza, że wsparcie nie może być dostosowane do potrzeb jednostki;
- W przypadku projektów skierowanych do uchodźców i migrantów, ze względu na antyimigrancki dyskurs niektórych rządów, zwłaszcza rządów Zjednoczonej Prawicy z lat 2015–2023, problemem była dystrybucja środków przeznaczonych na wsparcie tych grup w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI). Według przedstawicieli organizacji działających na rzecz uchodźców, w ogóle nie można mówić o zgodności tych projektów z Kartą Praw Podstawowych UE, ponieważ nie jest to postrzegane jako kryterium.

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, odpowiedzialna za projekty skierowane do rolników, została wymieniona jako negatywny przykład w wywiadach. Skargi na dyskryminujące zapisy w konkursach organizowanych przez tę Agencję były kierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich. Warto jednak zaznaczyć, że jak wynika z wywiadów, Rzecznik nie ma w swoich kompetencjach monitorowania sposobu wydatkowania środków unijnych. Taką rolę pełnił Komitet Monitorujący.
- W projektach partnerskich między administracją publiczną a sektorem prywatnym odpowiedzialność za realizację projektów zgodnie z Kartą Praw Podstawowych UE bywa rozmyta, co utrudnia egzekwowanie tych przepisów nawet w przypadku zgłoszenia nieprawidłowości.

Głos respondenta:

Naruszenia systemowe, takie jak naruszenia prawa do dobrej administracji, a także naruszenia prawa do skutecznego środka odwoławczego, a również naruszenia art. 52 Karty Praw Podstawowych. Te naruszenia, tak jak powiedziałem, w mojej ocenie mają wymiar systemowy, to znaczy nie są to naruszenia w konkretnej jednostkowej sprawie, ale naruszenia Karty Praw Podstawowych wynikające z wadliwego systemu wdrażania środków unijnych w Polsce, jak również z wadliwego funkcjonowania tego systemu w praktyce, co jest również istotne, w mojej ocenie, co do zasady, z punktu widzenia prawa do dobrej administracji czy prawa do rzetelnej procedury sądowej. Adresaci karty, poszczególne podmioty, są czasami dużo bardziej dotknięci przewlekłością procedur czy niemożnością odnalezienia poszczególnych przepisów, z czym właśnie wiąże się prawo do dobrej administracji, niż jakimś konkretnym, dotkliwym naruszeniem w danej sprawie,

a ta przewlekłość jest wprost elementem efektywności procesu np. zwrotu dotacji czy realizacji projektu. Są to więc bariery, które moim zdaniem mają charakter systemowy. Nieprzejrzyste, pozaustawowe regulaminy, na podstawie których ogłaszane są konkursy.

Analiza dokumentacji źródłowej trzech regionalnych programów operacyjnych w województwach: łódzkim [34], lubelskim [35] i warmińsko-mazurskim [36] wykazały, że istniały zapisy umożliwiające wydatkowanie środków na inwestycje w rozwiązania instytucjonalne. Szczególnie problematyczne zapisy znalazły się w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Łódzkiego wskazujące, że:

jednak tam, gdzie bardziej zasadne jest zastosowanie form instytucjonalnych (gdy objęcie opieką danej grupy osób nie jest możliwe w innej formie ze względu na stan zdrowia lub inne istotne przesłanki), ich wsparcie również będzie możliwe.

Z kolei w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego znalazł się zapis mówiący o tym, że za kluczowe należy uznać wsparcie:

na rzecz rozwoju nowych form realizacji usług społecznych dla osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym dzieci, osób z niepełnosprawnościami, osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym, osób starszych (m.in. na rzecz rozwoju instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form wsparcia [...]).

[34] <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/127146/RPO-WL-20122023.pdf>.

[35] https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/125950/RPO_WL_2014_2020_z_1_grudnia.pdf

[36] <https://rpo.warmia.mazury.pl/plik/send/?id=16908&v=1>.

Natomiast Regionalny Program Operacyjny
Województwa Warmińsko-Mazurskiego zakłada,
że:

*świadczenie usług społecznych w ramach PI 9iv
będzie opierać się przede wszystkim o zasadę
przechodzenia z opieki instytucjonalnej do opieki
środowiskowej (deinstytucjonalizacja). Wsparcie
dla usług w formach stacjonarnych może być
oferowane wyłącznie w sytuacji, gdy objęcie
danej grupy osób nie jest możliwe w innej formie
(ze względu na stan zdrowia lub inne istotne
przesłanki).*

W świetle tych przepisów możliwe jest
organizowanie wsparcia i usług w ramach form
instytucjonalnych.

SYTUACJA GRUP DOCELOWYCH W KONTEKŚCIE FUNDUSZY UE I RYZIKO NARUSZANIA PRAW CZŁOWIEKA

Osoby z niepełnosprawnościami niepełnosprawne (w tym osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną) i seniorzy

Chociaż w wywiadach, ankiecie i na spotkaniu
konsultacyjnym nie zidentyfikowano konkretnych
przykładów projektów, wskazano kilka obszarów
problematycznych:

- pozorna deinstytucjonalizacja i wykorzystanie funduszy unijnych do faktycznego wzmocnienia instytucji (ich renowacja, pozorny podział na mniejsze jednostki),
- wdrażanie usługi asystencji osobistej w sposób odbiegający od jej celu (którym jest wspieranie prawa do niezależnego życia) i wzmacniający opiekuńcze i paternalistyczne podejście do osób z niepełnosprawnościami,
- brak dostępności (architektonicznej, cyfrowej, komunikacyjnej) poszczególnych projektów, który uniemożliwia lub utrudnia uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami.

Skarga do Komisji Europejskiej złożona przez ENIL i Validity Foundation [37] zidentyfikowała 8 projektów współfinansowanych ze środków UE w Polsce, które naruszały prawa podstawowe wskazane w Karcie UE i Konwencji ONZ. Projekty te to:

- Innowacyjny dom pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jako element transformacji systemu wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi z instytucjonalnego w środowiskowy (RPLD.07.03.00-10-0031/16);
- Rozbudowa i przebudowa budynku Domu Pomocy Społecznej dla Dorosłych w miejscowości Drzewica ul. Stawowa 21/25 (RPLD.07.03.00-10-0018/16);
- Budowa domu pomocy społecznej - Dom Seniora Kolumna (RPLD.07.03.0 0-10-0001/16);

[37]https://validity.ngo/wp-content/uploads/2020/08/Complaint_Poland.pdf; <https://validity.ngo/2020/08/10/enil-and-validity-challenge-polish-misuse-of-eu-funding-which-contributes-to-segregation-of-persons-with-disabilities/>.

- Budowa i wyposażenie kompleksu mieszkalno-opiekuńczego „Dom Seniora Romanów” (RPLD.07.03.0 0-10-0014/18);
- Adaptacja i rozbudowa istniejącego budynku w Drzykoczach w celu dostosowania do świadczenia usług pomocy społecznej oraz zakup wyposażenia obiektu (RPLD.07.03.00-10-0009/18);
- Budowa Zakładu Opiekuńczo-Pielęgnacyjno-Rehabilitacyjnego świadczącego usługi Dziennego Domu Pobytu wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do realizacji usługi w zakresie rehabilitacji społecznej oraz opieki nad osobami starszymi oraz osobami z niepełnosprawnością (RPLD.07.03.0 0-10-0053/16);
- Termomodernizacja filii Domu Pomocy Społecznej nr 1 przy ul. Farbiarskiej 27/29 w Tomaszowie Mazowieckim (RPLD.04.02.0 2-10-0004/16);
- Termomodernizacja budynków Domu Pomocy Społecznej w Rąbieniu (RPLD.04.02.0 2-10-0072/16).

Informacje zebrane w trakcie przeglądu wskazują, że żaden z 8 analizowanych projektów nie spełnia wymogów niezależnego życia. Projekty te najprawdopodobniej utrzymają lub wzmocnią segregację mieszkańców i ogólnie doprowadzą do ich wieloaspektowej dyskryminacji. Każdy z projektów prowadzi do utworzenia, rozbudowy lub modernizacji placówki spełniającej definicję instytucji w rozumieniu Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, *Komentarza Ogólnego nr 5 Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych i Wytocznych ONZ dotyczących deinstytucjonalizacji, w tym w sytuacjach nadzwyczajnych.*

Wszystkie analizowane projekty to instytucje, których nie da się w prosty i szybki sposób zmodyfikować tak, aby przestały być niezgodne z wymogami niezależnego życia i realizacji praw podstawowych.

Większość wskazanych projektów nie powinna była przejść etapu oceny formalnej ze względu na fakt, że ich realizacja stała w bezpośredniej sprzeczności z celami określonymi w programach operacyjnych i konkursach (włączenie społeczne / integracja społeczna / deinstytucjonalizacja / rozwój usług w społeczności lokalnej).

W Polsce w placówkach całodobowych przebywa około 100 000 osób (nie licząc osób przebywających w szpitalach psychiatrycznych). Pełna liczba osób zagrożonych instytucjonalizacją nie jest jednak znana. Powyższe sytuacje pokazują, że zawiodły praktycznie wszystkie mechanizmy, na każdym poziomie zarządzania i wykorzystania środków unijnych, które powinny gwarantować, że nie będą one finansowały rozwoju lub umacniania instytucji, a podobne projekty nie otrzymają dofinansowania.

Mniejszość romska

Mniejszość romską w Polsce szacuje się na 20 000–30 000 osób [38]. Spisy powszechne w Polsce nie gromadzą danych na temat pochodzenia etnicznego, więc liczba ta jest orientacyjna. Ponadto nie ma szacunków, ilu członków mniejszości romskiej przybyło do Polski z Ukrainy po wybuchu wojny na pełną skalę zimą 2022 roku. W przeciwieństwie do wielu krajów w regionie, Romowie w Polsce są grupą miejską, co jest ważnym czynnikiem wpływającym na ich zdolność dostępu do usług publicznych. Ich stosunkowo niewielka liczba i względnie równomierne rozmieszczenie w całym kraju nie stwarzają problemu wysokiej koncentracji na małych obszarach (tylko odosobnione przypadki tzw. gettoizacji).

Ewaluacja PO WER[39] w zakresie wsparcia mniejszości romskiej ujawniły następujące problemy związane ze wsparciem tej grupy w ramach projektów UE:

- Mają one na celu wspieranie społeczności romskiej poprzez angażowanie jej w projekty jako uczestników, rzadziej jako partnerów lub niezależnych realizatorów projektów. Projekty realizowane są przez wyspecjalizowane podmioty, które nie zawsze rozumieją sytuację tej mniejszości i lokalnego rynku pracy;
- Brak synergii między projektami PO WER a projektami realizowanymi w ramach Programu;
- Niskie zainteresowanie jednostek samorządu terytorialnego realizacją projektów na rzecz mniejszości romskiej;
- W projektach uczestniczyli bardziej zmotywowani i lepiej wykształceni ludzie, przez co tylko część społeczności została nimi objęta.

Na podstawie dostępnych raportów ewaluacyjnych nie jest możliwe zidentyfikowanie projektów o charakterze dyskryminacyjnym, niezgodnych z Kartą Praw Podstawowych UE. Warto jednak wspomnieć o opinii Komitetu Doradczego Konwencji Rady Europy o Ochronie Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Polsce[40]. W swoich zaleceniach dotyczących natychmiastowych działań Komitet wskazuje na potrzebę:

- kontynuowania strategii krajowej;
- zwiększenia liczby asystentów nauczycieli romskich w szkołach i poprawy ich wynagrodzenia;
- zwiększenia udziału dzieci romskich w edukacji, zwłaszcza na poziomie średnim. Dokument wskazuje wczesne małżeństwa i ograniczony udział dzieci romskich w edukacji przedszkolnej jako bariery.

Badania nie zidentyfikowały konkretnych problemów związanych z dyskryminacją mniejszości romskiej. Wynika to z faktu, że bardzo trudno było dotrzeć do organizacji działających w tym obszarze oraz do samych ekspertów wywodzących się z tej mniejszości. Pojawiły się natomiast śladowe wypowiedzi dotyczące tego, że projekty skierowane do Romów bywają konstruowane w sposób nieuwzględniający ich kultury i oparte na stereotypowym postrzeganiu tej grupy. Warto również zauważyć, że w polskich warunkach temat mniejszości romskiej jest praktycznie nieobecny w debacie publicznej, a sama mniejszość jest nieliczna.

[38] <https://www.nik.gov.pl/plik/id,13073,vp,15485.pdf>

[39] The European Social Fund 2014–2020 was foreseen in the Operational Programme Knowledge Education Development 2014–2020 (PO WER)

[40] <https://rm.coe.int/4th-op-poland-en/1680993391>

Edukacja dzieci z niepełnosprawnościami, uchodźców i uczniów ze środowisk migracyjnych

Jak wynika z raportu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, w Polsce nie ma żadnego funduszu europejskiego, który byłby dedykowany wyłącznie rozwiązywaniu problemów dzieci [41]. Polskie szkoły (samorządy) mogą ubiegać się o fundusze unijne zarówno na edukację włączającą, jak i na wyrównywanie szans uczniów-uchodźców.

Szkoły specjalne mogą ubiegać się o środki inne niż na edukację włączającą. Na podstawie przeprowadzonej analizy (zarówno desk research, jak i ankiety) trudno jest zidentyfikować projekty, które naruszałyby Kartę Praw Podstawowych UE.

Osoby w kryzysie bezdomności

W funduszach europejskich na lata 2021-2027 wsparcie dla osób w kryzysie bezdomności planowane jest na poziomie poszczególnych województw i określone w programach regionalnych. Na podstawie przeprowadzonej analizy dokumentacji trudno jednak określić, o jakiej skali działań jest mowa.

W latach 2014-2020 w ramach centralnego projektu z programu PO WER opracowano model wspierania osób w kryzysie bezdomności w oparciu o metodę „Najpierw Mieszkanie” (POWR.04.03.00-00-0071/18) [42].

Projekty finansowane z EFS są komplementarne z ogólnopolskim programem „Pokonać Bezdomność” [43], który jest ogłaszany co roku. Program nie został poddany ewaluacji (przygotowano jedynie roczne raporty), ale organizacje wspierające osoby w kryzysie bezdomności wskazują na jego niedofinansowanie oraz fakt, że polityka publiczna dotycząca osób w kryzysie bezdomności w Polsce nie jest oparta na prawach człowieka.

Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI)

Wstrzymanie funduszy FAMI spowodowało znaczne ograniczenie możliwości działania organizacji pozarządowych, co bezpośrednio przełożyło się na zmniejszenie wsparcia dla cudzoziemców w Polsce i utrudniło proces ich integracji.

Jeden z projektów, wybrany przez Komisję Europejską (działanie specjalne), dotyczył wsparcia dla uchodźców z Ukrainy, w tym przejścia ze zbiorowych mieszkań segregowanych do mieszkań prywatnych. Jednocześnie inny projekt wspiera infrastrukturę i procedury związane z przymusowymi powrotami [44]. Ze względu jednak na brak szczegółowej wiedzy na temat tych działań, trudno analizować je pod kątem zgodności z Kartą Praw Podstawowych UE.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych zajmujących się monitoringiem praw człowieka zwracają jednak uwagę, że o ile w przypadku projektów realizowanych przez organizacje w ramach ogłaszanych konkursów taką zgodność można zaobserwować, o tyle w przypadku projektów pozakonkursowych realizowanych przez administrację takiej pewności już nie ma. Istnieje zatem uzasadniona obawa, że środki te są wykorzystywane do wzmacniania systemu penitencjarnego. Dodatkowo projekty mają być zgodne ze Strategią Migracyjną 2025-2030 [45], która koncentruje się głównie na kwestiach bezpieczeństwa i różnicuje migrantów według kraju pochodzenia i innych czynników w niepokojący sposób (model selektywny).

[41] <https://unicef.pl/content/download/62852/file/Raport%20UNICEF%20-%20Przestrzeganie%20Praw%20Dziecka%20w%20Polsce.pdf>.

[42] <https://bazakonkurencyjnosci.funduszeuropejskie.gov.pl/ogloszenia/109363;https://repo.uni.opole.pl/info/report/UOdd5fe216311c4a21a1fcc0f6e5fb1adb/>

[43] <https://www.gov.pl/web/rodzina/pokonac-bezdomnosc-program-pomocy-osobom-bezdomnym-edycja-2024>.

[44] <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/zmiana-polskiego-programu-fami-2021-2027>

[45] <https://www.gov.pl/web/premier/odzyskac-kontrolę-zapewnić-bezpieczeństwo---strategia-migracyjna-na-lata-2025---2030>

W odniesieniu do osób, które mają doświadczenie uchodźcze i migracyjne, problem leży w podejściu państwa do polityki migracyjnej, która sama w sobie jest niezgodna z Kartą Praw Podstawowych UE. Proponowana przez rząd strategia polityki migracyjnej zatytułowana „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo – Strategia migracyjna 2025–2030”[46] nie odnosi się do praw uchodźców i migrantów. Dokument ten w centrum polityki migracyjnej stawia kwestię bezpieczeństwa (związaną z faktem wojny na pełną skalę w Ukrainie oraz działaniami Rosji na Białorusi). Z perspektywy organizacji migranckich działających w obszarze praw człowieka, problemem jest również wysoki próg wejścia dla samodzielnego ubiegania się o fundusze unijne. To często wyklucza je jako potencjalnych grantobiorców. Napisanie wniosku wymaga dużej wiedzy, umiejętności, ale także zasobów ludzkich, których często brakuje. Ponadto organizacjom tym często brakuje stabilności finansowej, pracownicy są zatrudniani tylko do konkretnych projektów i nie mogą być zaangażowani w inne zadania.

Osoby LGBTQ+

Tak zwane „strefy wolne od LGBT” były [47] obszarami w Polsce, w których samorządy podejmowały uchwały deklarujące sprzeciw wobec tzw. „ideologii LGBT”. Uchwały te, często wspierane przez konserwatywne organizacje, takie jak Ordo Iuris, miały na celu symboliczne odrzucenie praw i promocji społeczności LGBTQ+. Zwolennicy tych rezolucji argumentowali, że nie uderzają one w ludzi, ale są wyrazem sprzeciwu wobec ideologii, która ich zdaniem zagraża tradycyjnym wartościom rodzinnym. Przeciwnicy twierdzili, że były to próby stygmatyzacji i wykluczenia osób LGBTQ+ i ich rodzin.

„Strefy wolne od LGBT” miały znaczący wpływ na dostęp władz lokalnych do funduszy unijnych.

Jednym z najbardziej dramatycznych przykładów łamania praw człowieka w Europie jest kryzys na granicy polsko-białoruskiej. Tysiące ludzi próbuje przekroczyć granicę w poszukiwaniu schronienia, ale Polska stosuje brutalną praktykę odsyłania migrantów z powrotem na stronę białoruską. Relacje świadków dokumentują przypadki przemocy fizycznej i deprywacji podstawowych potrzeb migrantów.

Z perspektywy obrońcy praw człowieka sytuacja jest głęboko niepokojąca. Migranci są uwięzieni między dwoma krajami, a polskie władze ograniczają organizacjom humanitarnym i dziennikarzom dostęp do strefy przygranicznej.

W 2024 r. Polska otrzymała 52 mln euro na wzmocnienie ochrony granic z Rosją i Białorusią, ale środki te są przeznaczone na działania takie jak budowa wież obserwacyjnych lub instalacja urządzeń optoelektronicznych. Nie ma jednak dowodów sugerujących, że pieniądze te są bezpośrednio przeznaczone na odepchnięcia na granicy polsko-białoruskiej.

Komisja Europejska uznała te uchwały za sprzeczne z wartościami Unii Europejskiej, w tym z zakazem dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. W rezultacie w umowie partnerskiej między Polską a Komisją Europejską znalazł się zapis, który uniemożliwia finansowanie samorządów, które przyjęły dyskryminujące uchwały.

W rezultacie gminy i powiaty, które podtrzymały te uchwały, nie mogły liczyć na otrzymanie funduszy unijnych, w tym z polityki spójności. Komisja Europejska zamknęła postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko Polsce w styczniu 2023 r., ale nadal monitoruje sytuację, aby zapewnić przestrzeganie przepisów dotyczących niedyskryminacji [48].

[46] As the report of the Helsinki Foundation for Human Rights points out, there is no European fund in Poland dedicated solely to solving problems affecting children

[47] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3668

[48] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3668

Podsumowanie

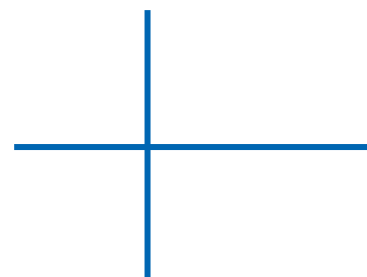
Z badania wynika, że perspektywa oceny zgodności funduszy unijnych z Kartą Praw Podstawowych UE jest w polskich warunkach trudna do uchwycenia. W praktyce eksperci posiadający wiedzę na temat funkcjonowania funduszy nie byli w stanie odpowiedzieć na pytania związane z prawami podstawowymi. Jednocześnie osoby posiadające wiedzę z zakresu praw człowieka lub praw określonych mniejszości miały trudności z udzieleniem odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące mechanizmów związanych z funkcjonowaniem funduszy.

Podczas wywiadów nie udało się zidentyfikować konkretnych przykładów projektów naruszających Kartę Praw Podstawowych UE. Rozmówcy albo nie posiadali takiej wiedzy, albo zasłaniali się tajemnicą zawodową. Niechętnie wskazywali konkretne projekty, w których zauważyli takie naruszenia, albo ze względu na specyfikę ich roli, albo z obawy przed reperkusjami. Porównanie różnych perspektyw finansowania było również trudne. Wyraźnie wskazywano jednak, że dyskryminujące zapisy pojawiają się na poziomie samych ogłoszeń o konkursach dotyczących wniosków o dofinansowanie z funduszy unijnych lub projektowania poszczególnych programów. Przykładowo są to projekty mające na celu deinstytucjonalizację usług społecznych w samych instytucjach. Projekty takie w rzeczywistości prowadzą do wzmocnienia tych ostatnich, czy też projektowania działań o charakterze paternalistycznym, a więc w praktyce dyskryminującym.

W rezultacie badania z ekspertami nie dostarczyły konkretnych przykładów projektów finansowanych przez UE, które by naruszały Kartę Praw Podstawowych UE. Możliwe było jednak zidentyfikowanie mechanizmów dyskryminacji w odniesieniu do różnych rodzajów projektów i różnych grup docelowych. Badania źródeł wtórnych dostarczyły kilku przykładów projektów, jednak ich analiza była trudna.

Postanowienia wynikające z Karty Praw Podstawowych UE nie są skutecznie stosowane w praktyce. Problemem jest brak świadomości i znajomości dokumentu wśród poszczególnych interesariuszy. Kluczową kwestią jest niski priorytet podejścia opartego na prawach człowieka w formułowaniu polityk publicznych, co znajduje również odzwierciedlenie na poziomie projektów finansowanych ze środków UE. Wspomniany problem jest również widoczny na poziomie władz centralnych, odpowiedzialnych za programowanie polityk publicznych i wydatkowanie funduszy unijnych.

W Polsce podejście intersekcyjne w realizacji projektów z wykorzystaniem funduszy unijnych jest bardzo ograniczone. Brak stosowania podejścia intersekcyjnego w projektach unijnych skierowanych do grup wykluczonych w Polsce wynika z kilku kluczowych czynników.

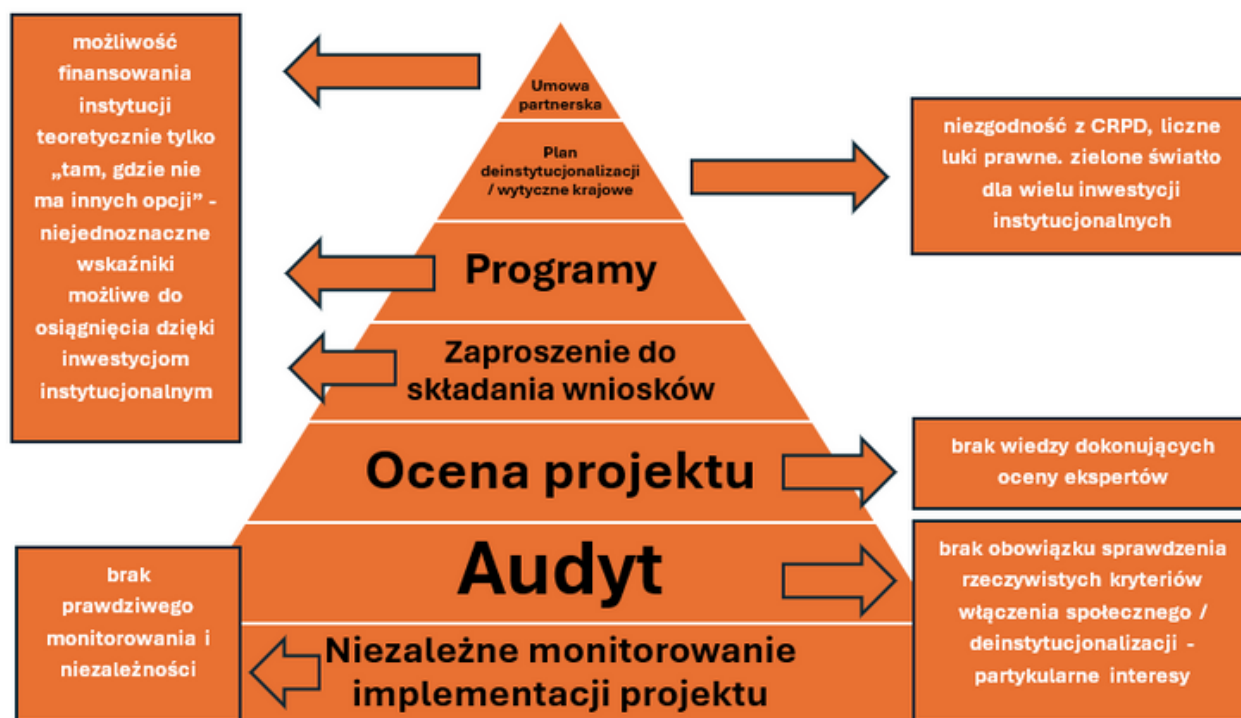
Wytyczne polityki spójności nie precyzują, w jaki sposób uwzględniać złożone i nakładające się na siebie formy wykluczenia społecznego, w szczególności specyficzne potrzeby osób należących do więcej niż jednej marginalizowanej grupy. Projekty często traktują wykluczone grupy jako jednorodne kategorie, ignorując różnorodność w ich obrębie. Na przykład osoby z niepełnosprawnościami mogą jednocześnie doświadczać dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub status uchodźcy.

Instytucjom realizującym projekty często brakuje narzędzi i wiedzy, aby zastosować podejście interseksjonalne.

Brakuje szkoleń i wsparcia eksperckiego w zakresie analizy wielowymiarowego wykluczenia społecznego. Ponadto przedstawiciele grup wykluczonych rzadko są angażowani w projektowanie i monitorowanie działań do nich skierowanych, co ogranicza możliwość identyfikacji specyficznych potrzeb wynikających z krzyżowania się różnych form wykluczenia. Wszystko to prowadzi do tworzenia działań, które nie odpowiadają na złożoność sytuacji życiowej osób z grup marginalizowanych.

Problemy, niedociągnięcia i błędy na różnych poziomach zarządzania funduszami UE pod względem zapewnienia zgodności wydatków z zasadami niezależnego życia i poszanowania praw podstawowych podsumowano na Diagramie 1.

Diagram 1. Funkcjonowanie mechanizmów zapewnienia zgodności wydatkowania środków z postanowieniami Karty i Konwencji w ramach EFRR i EFS w Polsce w perspektywie finansowej 2014-2020.

Wykres pokazuje nieskuteczność wskazanych mechanizmów zabezpieczających w skali całego kraju. Niektóre z nich mają charakter uniwersalny (np. Umowa Partnerstwa, Krajowe Wytyczne na rzecz Włączenia Społecznego[49]), a w odniesieniu do pozostałych (np. oceny wniosków o dofinansowanie) znane są liczne podobne naruszenia w różnych województwach. Fakt, że mimo bardzo dużej skali naruszeń w analizowanych projektach i ich oczywistości nie przeciwdziałano im, każe przypuszczać, że mechanizmy zabezpieczające w jeszcze mniejszym stopniu były w stanie przeciwdziałać naruszeniom łatwiejszym do

przeoczenia takim jak np. niedozwolone przez KPON małe domy grupowe.

Wskazany przegląd ujawnił zatem znacznie głębszy problem w zakresie niezgodności z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych. Może to mieć wpływ na znaczną część projektów w obszarze włączenia społecznego finansowanych z EFRR oraz, biorąc pod uwagę komplementarność wsparcia i finansowania krzyżowego, również z EFS.

Rzeczywista skala problemu jest jednak nieznana i powinna zostać zbadana.

Rekomendacje

Kluczowe rekomendacje to:

- Dodatkowa niezależna ocena zatwierdzonych programów operacyjnych w celu zapewnienia, że są one w pełni zgodne z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności w odniesieniu do niezależnego życia i deinstytucjonalizacji, w tym ewentualne propozycje zmian w umowach o partnerstwie i programach operacyjnych, w celu wyjaśnienia, że wszystkie rodzaje instytucji mieszkalnych (w tym małe i duże, placówki opieki długoterminowej, schroniska itp.) są wyłączone ze wsparcia pochodzącego z funduszy UE.
- Włączenie do Umowy Partnerstwa, realizowanych programów i naborów wniosków zobowiązania do przestrzegania, między innymi, Wytycznych ONZ dotyczących deinstytucjonalizacji, w tym w sytuacjach nadzwyczajnych (ze szczególnym uwzględnieniem definicji instytucji i usług świadczonych na poziomie społeczności lokalnych) oraz Komentarza ogólnego do KPON nr 5.
- Wzmocnienie zespołów instytucji nadzorujących realizację projektów unijnych i oceniających projekty w naborach wniosków o wiedzę specjalistyczną w określonych obszarach zgodności z Kartą Praw Podstawowych UE i KPON, w szczególności w zakresie wdrażania ich wymogów w praktyce realizacji działań ze środków unijnych.
- Rewizja obecnych procedur oceny skarg i wprowadzenie dogłębnych analiz, w tym ocen dokonywanych przez niezależne organy zajmujące się prawami człowieka, oraz wykluczenie korzystania z ocen dokonywanych przez jakiegokolwiek organy mające wyraźny interes w określonym wyniku (zwłaszcza instytucje zarządzające).
- Niezależna ocena krajowych lub regionalnych wytycznych państw członkowskich dotyczących wykorzystania EFRR i EFS w pełnej zgodności z Konwencją o prawach dziecka i Kartą praw dziecka oraz ich monitorowanie (z uwzględnieniem zmian), w tym ocena obszarów ryzyka, sposoby ich minimalizowania, ewentualne propozycje zmian.

[49] Pełna nazwa wskazanych wytycznych to „Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020”. Link: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedsiwziec-w-obszarze-wlaczania-spolecznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/>.

- Niezależne ewaluacje i monitoring nie powinny być zlecane przez podmioty, które mogą mieć interes w konkretnych wynikach ewaluacji.
- Opracowanie szczegółowych dokumentów (wytycznych, list kontrolnych, kryteriów) do tworzenia zaproszeń do składania wniosków oraz kryteriów oceny projektów pod kątem zgodności z Kartą UE.
- Wdrożenie niezależnego mechanizmu monitorowania wdrażania KPON. Jedyne publiczne, niezależne monitorowanie (w oparciu o przepisy konstytucyjne) KPON może być prowadzone przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich lub Najwyższą Izbę Kontroli.
- Wdrożenie Uwag końcowych Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych do sprawozdania Polski [50] z wdrożenia KPON.
- Zwiększenie udziału społeczności romskiej w procesach konsultacji, zwiększenie zaangażowania organizacji romskich w panelach doradczych i komitetach monitorujących programy operacyjne oraz prowadzenie ukierunkowanych sesji informacyjnych. Ważne jest również śledzenie skuteczności włączenia Romów we wdrażanie tych programów i dostosowanie strategii komunikacyjnych do konkretnych potrzeb społeczności romskich [51].
- Pewna kwota finansowania powinna zostać wykorzystana na aktywny monitoring jako rygorystyczne zabezpieczenie właściwego wykorzystania funduszy projektowych.
- Wzmocnienie krajowych i regionalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego reprezentujących określone grupy zagrożone segregacją poprzez budowanie zdolności do działania jako aktywny mechanizm monitorowania. W obecnej perspektywie tylko 0,25% funduszy EFS+ jest przeznaczonych na ten cel.
- Zagwarantowanie, żeby zasady dotyczące składu komitetów monitorujących były zgodne z zasadą partnerstwa i przepisami szczegółowymi (np. art. 4 ust. 3 i art. 33 KPON), gwarantując skuteczną reprezentację osób z niepełnosprawnościami i organizacji osób z niepełnosprawnościami.
- Zasady korzystania z funduszy EFRR i EFS (zasada „najlepszego rezultatu” / „stosunku jakości do ceny”) wymagają, aby inwestycje, które stanowią niezgodność z prawami człowieka lub wysokie ryzyko takiej niezgodności, nie były wspierane ani finansowane.
- Wszelkie inwestycje EFRR w monitorowanie infrastruktury społecznej muszą obejmować komponent EFS (również: cross-financing), a oba wymagają dokładnej oceny indywidualnych potrzeb, zasobów ludzkich i infrastruktury.

Ponadto poniżej przedstawiono szereg zaleceń odnoszących się ściśle do zabezpieczeń mających na celu zapewnienie właściwego wydatkowania funduszy UE. Dla lepszej przejrzystości zostały one ujęte w diagramie i opisie poniżej.

[50] <https://digitallibrary.un.org/record/1656309?v=pdf>

[51] <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/71d1f298-3b24-11ee-bd8d-01aa75ed71a1/language-en>

Diagram 2. Wskazanie dalszych niezbędnych mechanizmów zapewniających zgodność wydatkowania środków z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i KPON w ramach funduszy unijnych w Polsce w perspektywie finansowej 2021-2027

Zalecenia we wspomnianym obszarze obejmują, zaczynając od najwyższego i najbardziej ogólnego poziomu:

1. Umowa partnerska;
2. Krajowy Plan Wdrażania Deinstytucjonalizacji i/lub Krajowe Wytyczne mające wpływ na wydatkowanie funduszy UE w obszarze włączenia społecznego;
3. Programy operacyjne;
4. Nabory do projektów;
5. Ewaluacja projektów;
6. Kontrola/audyt - obejmujące wszystkie poziomy i wszystkie instytucje, tj. realizowane w trybie planowym lub pozaplanowym przez instytucję pośredniczącą, instytucję zarządzającą oraz realizowane w trybie planowym lub pozaplanowym przez służby audytowe instytucji nadzorujących wdrażanie projektów unijnych lub realizowane przez inne komórki ww. instytucji w ramach postępowań skargowych;
7. Niezależny monitoring realizacji projektów.

W ramach poziomów 1-4, tj. Umowy Partnerstwa, Krajowego Planu Wdrażania Deinstytucjonalizacji i/lub Krajowych Wytycznych mających wpływ na wydatkowanie funduszy UE w obszarze włączenia społecznego, Programów Operacyjnych i Naborów Wniosków, konieczne jest wyraźne wykluczenie wszelkiego rodzaju instytucji (dużych lub małych) w każdych okolicznościach oraz posiadanie jasnych, jednoznacznych wskaźników dotyczących inwestowania w usługi świadczone w społeczności lokalnej.

Kolejny poziom, ocena projektu, wymaga zapewnienia odpowiedniego doboru ekspertów dokonujących oceny + wsparcia dla ekspertów zarówno w formie specjalistycznych szkoleń, jak i doradztwa eksperckiego dostępnego zarówno dla eksperta, jak i instytucji pośredniczącej oraz instytucji zarządzającej.

Z kolei poziom wdrożenia kontroli i audytów wymaga zapewnienia w szczególności: niezależności kontroli i audytów, wolnej od wszelkich możliwych interesów w określonym wyniku kontroli/audytu. Niezbędne w tym zakresie będzie również najprawdopodobniej wykorzystanie list kontrolnych z określonymi niezależnymi elementami bytowymi i instytucjonalnymi, które byłyby sprawdzane w trakcie przeprowadzania kontroli/audytu. Podobnie, jak w przypadku poziomu oceny projektów, również w przypadku kontroli i audytów kluczowe znaczenie może mieć wsparcie dla kontrolerów/audytorów w postaci zarówno specjalistycznych szkoleń, jak i doradztwa eksperckiego dostępnego zarówno dla kontrolerów/audytorów, jak i instytucji pośredniczącej, instytucji zarządzającej oraz przedstawicieli innych instytucji nadzorujących realizację projektów unijnych.

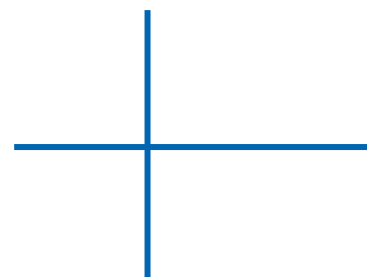
Ostatni poziom, który jest najbardziej szczegółowy, zawiera również elementy innych poziomów (poziom wertykalny), to niezależne monitorowanie realizacji projektu zlecone w taki sposób, że:

- uniemożliwi lub zdecydowanie utrudni, zarówno formalnie, jak i ściśle w praktyce, wpływanie na ostateczny wynik monitorowania danego projektu (projektów),
- zapewni wysoki poziom dokładności w monitorowaniu projektu,
- będzie wdrażane i, w razie potrzeby, odnawiane na różnych etapach projektu, począwszy od fazy oceny projektu, obejmującej obszary lub tematy, które mogą stwarzać szczególnie wysokie trudności w ocenie, aż do wdrożenia, w momencie, gdy wszystkie główne działania w ramach projektu zostaną przeprowadzone.

Mając na uwadze realizację zasady „najlepszego stosunku jakości do ceny”, z punktu widzenia nawet tylko tej zasady, sensowne jest przeznaczenie 1-2% budżetu projektów realizowanych w szerokim obszarze integracji społecznej na niezależny, aktywny monitoring realizacji projektów.

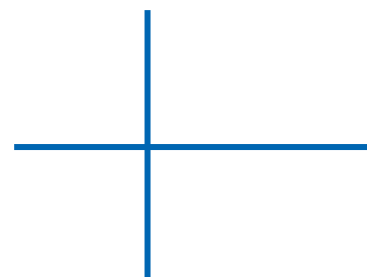
ŹRÓDŁA

1. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/przewodnik-stosowanie-karty-praw-podstawowych-w-toku-wdrazania-projektow-finansowanych-z>
2. https://gmr.lbg.ac.at/wp-content/uploads/sites/12/2021/09/cfreu_manual_0.pdf
3. <https://ruj.uj.edu.pl/entities/publication/4d8d7080-ce02-40f9-95f3-1b87bb0acc6c>
4. <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2024-02/%28j%C4%99zyk%20angielski%29%20Baseline%20report%20-%20FRA.pdf>
5. <https://digitallibrary.un.org/record/1656309?v=pdf>
6. <https://konwencja.org/cal-tresc-raportu/>
7. <https://konwencja.org/aktualizacja-spolecznego-raportu-alternatywnego>
8. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/DownloadDraft.aspx?key=eFhqTDDzGmLyN2eHybFVXq7vUlcOdZrjFpvUdejr8dt8Y5TrmsydZVh8JkgpiRA2
9. https://validity.ngo/wp-content/uploads/2020/08/Complaint_Poland.pdf;
<https://validity.ngo/2020/08/10/enil-and-validity-challenge-polish-misuse-of-eu-funding-which-contributes-to-segregation-of-persons-with-disabilities/>
10. https://www.rozwojspoleczny.gov.pl/media/130294/Samoocena_speelnienia_warunku.pdf
11. https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/14132/_Umowa_Partnerstwa_zmieniona_012016.pdf
12. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedsiwziec-w-obszarze-wlaczania-spolecznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/>
13. https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/27996/wytyczne_CT9_24.pdf
14. https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/49753/Wytyczne_wlaczanie_spoleczne_v4.pdf
15. <https://www.gov.pl/web/mswia/program-integracji-spolecznosci-romskiej-w-polsce-na-lata-2014-2020>
16. <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/programme-of-roma-integration-2021-2030>
17. https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109763/Umowa_Partnerstwa_na_lata_2021_2027.pdf
18. https://commission.europa.eu/publications/assessment-report-member-states-national-roma-strategic-frameworks-full-package_en
19. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/pl/national-education-systems/poland/ksztalcenie-specjalne-na-poziomie-wczesnej-edukacji-i-opieki-ecec>
20. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/pl/national-education-systems/poland/ksztalcenie-specjalne-na-poziomie-wczesnej-edukacji-i-opieki-ecec>
21. <https://ore.edu.pl/2021/10/raport-edukacja-wlaczajaca-w-polsce/>

22. https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2023/12/ost.-jak_wspierac_dzieci-4.pdf
23. Polish Ministry of the Interior and Administration, Programme of social and civil integration Roma in Poland for the period 2021-2030.
24. Polish Ministry of the Interior and Administration, Programme of social and civil integration Roma in Poland for the period 2021-2030.
25. <https://ceo.org.pl/dzieci-uchodzcze-w-polskich-szkolach-co-mowia-nowe-dane/>
26. https://www.unicef.org/eca/pl/press_release/integracja-edukacyjna-dzieci-uchodzcow
27. <https://www.gov.pl/web/rodzina/pokonac-bezdomnosc-program-pomocy-osobom-bezdomnym-edycja-2024>
28. https://bip.mcps.com.pl/wp-content/uploads/sites/2/2023/03/Program_Rozwiazywania_Kryzysu_Bezdomnosci.pdf
29. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-posiedzenie-ke-przeciwdzialanie-bezdomnosci-20-czerwca-2023>
30. <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/program-funduszu-azylu-migracji-i-integracji-2021-2027>
31. <https://oko.press/mswia-zabiera-ngo-som-pieniadze-ue-pomoc-imigrantom-daje-je-wojewodom-latwiej-kontrolowac>
32. <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/rozpoczecie-naboru-otwartego-na-integracje-obywateli-panstw-trzecich-w-polsce-fami>
33. <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/program-funduszu-azylu-migracji-i-integracji-2021-2027>
34. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/127146/RPO-WL-20122023.pdf>
35. https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/125950/RPO_WL_2014_2020_z_1_grudnia_.pdf
36. <https://rpo.warmia.mazury.pl/plik/send/?id=16908&v=1>
37. https://validity.ngo/wp-content/uploads/2020/08/Complaint_Poland.pdf;
<https://validity.ngo/2020/08/10/enil-and-validity-challenge-polish-misuse-of-eu-funding-which-contributes-to-segregation-of-persons-with-disabilities/>.
38. <https://www.nik.gov.pl/plik/id,13073,vp,15485.pdf>
39. The European Social Fund 2014-2020 was foreseen in the Operational Programme Knowledge Education Development 2014-2020 (PO WER)
40. <https://rm.coe.int/4th-op-poland-en/1680993391>
41. <https://unicef.pl/content/download/62852/file/Raport%20UNICEF%20-%20Przestrzeganie%20Praw%20Dziecka%20w%20Polsce.pdf>
42. <https://bazakonkurencyjnosci.funduszeuropejskie.gov.pl/ogloszenia/109363>;
43. <https://repo.uni.opole.pl/info/report/UOdd5fe216311c4a21a1fcc0f6e5fb1adb/>

44. <https://www.gov.pl/web/rodzina/pokonac-bezdomnosc-program-pomocy-osobom-bezdomnym-edycja-2024>.
45. <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/zmiana-polskiego-programu-fami-2021-2027>
46. <https://www.gov.pl/web/premier/odzyskac-kontrolę-zapewnić-bezpieczeństwo---strategia-migracyjna-na-lata-2025---2030>
47. As the report of the Helsinki Foundation for Human Rights points out, there is no European fund in Poland dedicated solely to solving problems affecting children
48. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3668
49. The full name of the guidelines indicated is "Guidelines for the implementation of projects in the field of social inclusion and combating poverty using the resources of the European Social Fund and the European Regional Development Fund for 2014-2020". Link:
<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedswiezec-w-obszarze-wlaczania-spoecznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/> .
50. <https://digitallibrary.un.org/record/1656309?v=pdf>
51. <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/71d1f298-3b24-11ee-bd8d-01aa75ed71a1/language-en>

ANEKS: LISTA PRZYKŁADOWYCH PROJEKTÓW

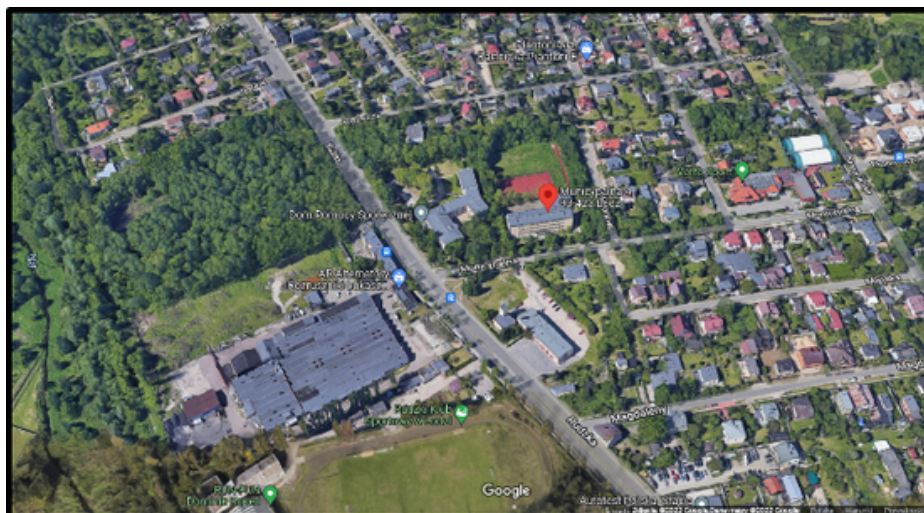
Przed zapoznaniem się z opisami projektów prosimy o przeczytanie rozdziału dotyczącego ograniczeń raportu.

Na podstawie zebranych danych oraz ogólnej wiedzy na temat funkcjonowania systemu instytucjonalnego w Polsce można stwierdzić, że opisane poniżej projekty spełniają kryteria bycia „instytucją” w rozumieniu KPON oraz Komentarza Ogólnego nr 5, a sposób ich funkcjonowania jest sprzeczny z postanowieniami m.in. art. 5 i 19 KPON i stanowi naruszenie realizacji wobec przyszłych mieszkańców inwestycji zasad niezależnego życia w integracji społecznej i niedyskryminacji.

1. INNOWACYJNY DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI JAKO ELEMENT TRANSFORMACJI SYSTEMU WSPARCIA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI Z INSTYTUCJONALNEGO NA ŚRODOWISKOWY

Informacje ogólne - Projekt 1		
1	Nazwa projektu	Innowacyjny dom pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi jako element transformacji systemu wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi z instytucjonalnego na środowiskowy
2	Numer projektu	RPLD.07.03.00-10-0031/16-00
3	Województwo	Łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	9 635 879,98 PLN
6	Finansowanie	6 598 715,85 PLN
7	Okres realizacji projektu	11.10.2016 - 30.06.2018 Aneks nr 1 z dnia 21.12.2018 r. - przedłużenie od 30.06.2018 r. do 31.12.2019 r. Aneks nr 2 z dnia 28.10.2019 r. - przedłużenie od 31.12.2019 r. do 31.12.2020 r. Aneks nr 3 z dnia 10.05.2021 r. - przedłużenie od 31.03.2021 r. do 30.09.2021 r. Aneks nr 4 z dnia 03.09.2021 r. - przedłużenie z 30.09.2021 r. do 31.12.2022 r. Aneks nr 5 w przygotowaniu - wniosek o przedłużenie do 31.12.2023 r.
8	Numer naboru	RPLD.07.03.00-IZ.00-10-001/16
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	01.01.2017
10	Nazwa beneficjenta	Towarzystwo Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych
11	Ostateczna forma prawna obiektu	Dom opieki
12	Grupa docelowa	Osoby z zaburzeniami psychicznymi
13	Liczba mieszkańców	do 2022 r. (wnioski o dofinansowanie, w tym załącznik nr 4 z dnia 03.09.2021 r.): 100 osób zgodnie z załącznikiem 5 (w przygotowaniu na 08.2022): 60 osób
14	Forma zamieszkania	Budynek 4-kondygnacyjny o powierzchni XYZ: Pokoje 1-4 osobowe - do 2022 r. (wnioski o dofinansowanie wraz z załącznikiem nr 4) Pokoje 1-3 osobowe - zgodnie z załącznikiem nr 5 (w przygotowaniu)

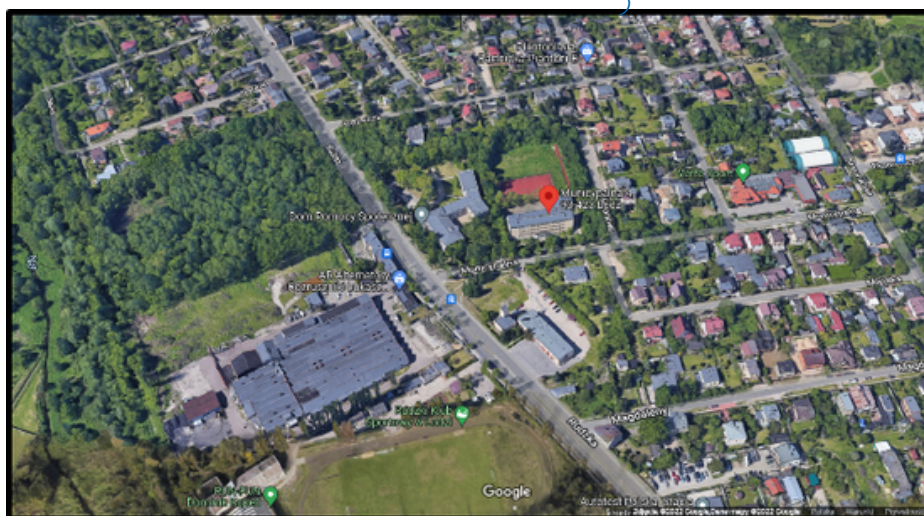
Zdjęcie 1. Widok izometryczny satelitarny (obok inwestycji widoczny budynek sąsiedniego DPS przy ul. Rudzkiej 56 dla 100 osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych)

Zdjęcie 2. Front budynku

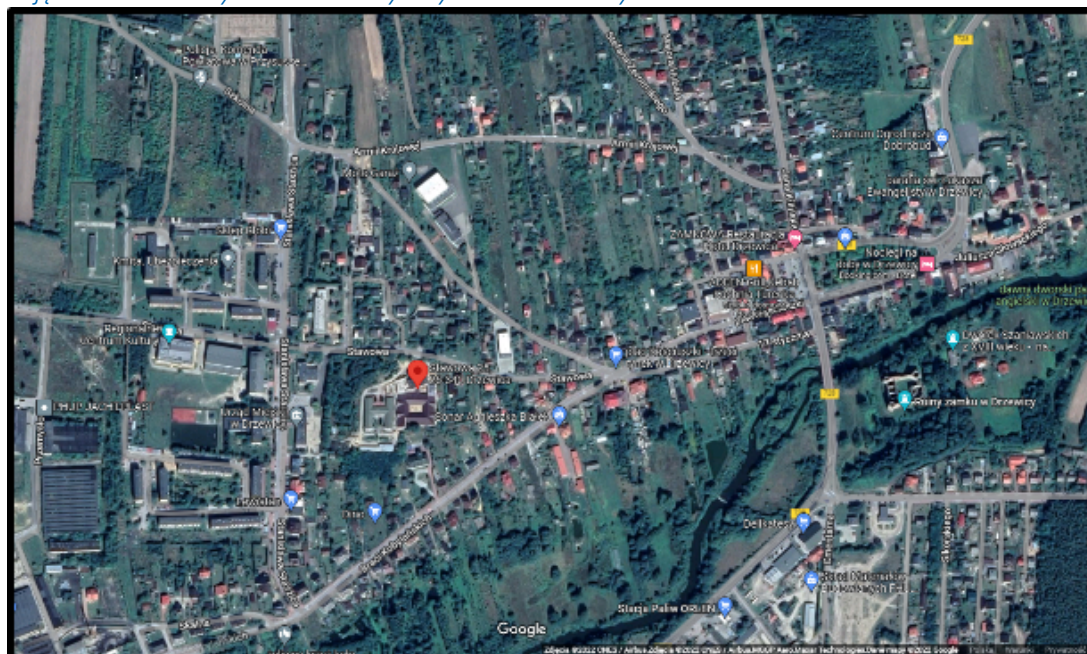
Zdjęcie 3. Widok satelitarny wyznaczonej trasy transportu publicznego z lokalizacji DPS do centrum miasta (Łódź)

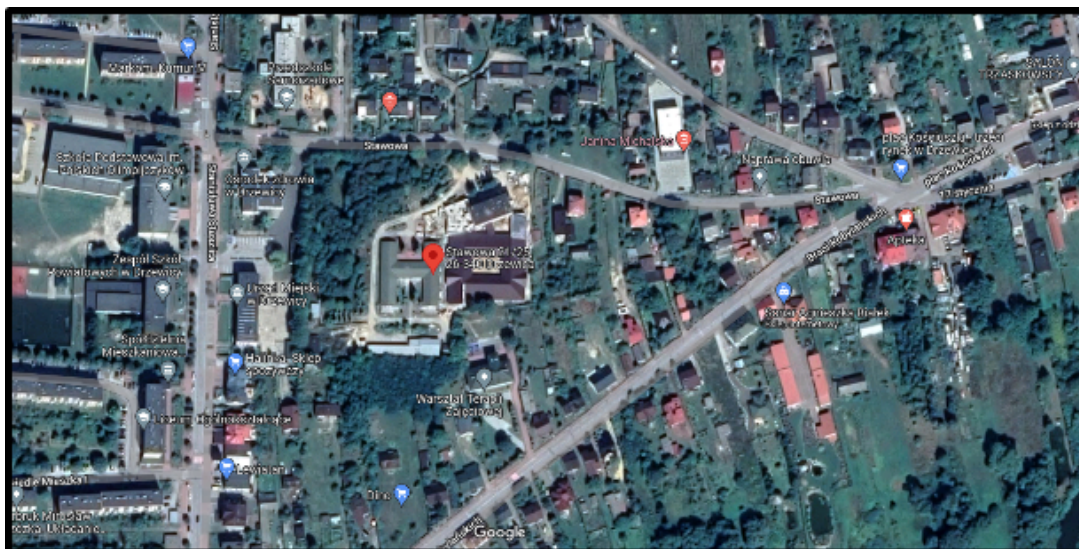
2. ROZBUDOWA I PRZEBUDOWA BUDYNKU DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ DLA DOROSŁYCH W DRZEWICY, UL. STAWOWA 21/25.

Informacje ogólne - Projekt 2		
1	Nazwa projektu	Rozbudowa i przebudowa budynku Domu Pomocy Społecznej dla Dorosłych w Drzewicy, ul. Stawowa 21/25.
2	Numer projektu	RPLD.07.03.00-10-0018/16-00
3	Województwo	łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	11 450 776,64 PLN
6	Finansowanie	8 670 051,47 PLN
7	Okres realizacji projektu	27.07.2016 - 31.05.2020 Aneks nr 2 z dnia 26.08.2019 r. - przedłużenie od 31.05.2020 r. do 30.11.2020 r. Aneks nr 4 z dnia 25.05.2020 r. - przedłużenie od 30.11.2020 r. do 30.04.2021 r.
8	Numer naboru	RPLD.07.03.00-IZ.00-10-001/16
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	23.05.2017
10	Nazwa beneficjenta	Powiat opoczyński
11	Ostateczna forma prawna obiektu	Dom Pomocy Społecznej
12	Grupa docelowa	Osoby starsze
13	Liczba mieszkańców	77 osób
14	Forma zamieszkania	Budynek z trzema kondygnacjami Pokoje 1, 2, 3, 4 osobowe

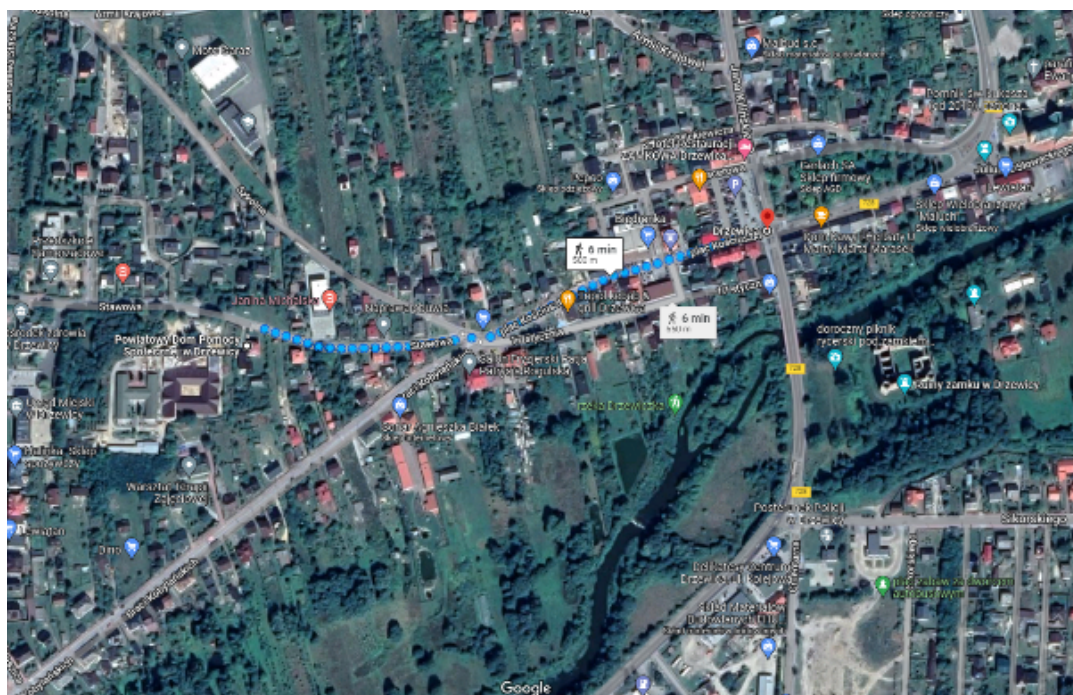
Zdjęcie 4. Satelitarny widok izometryczny DPS w Drzewicy

Zdjęcie 5. Satelitarny widok izometryczny (zbliżenie) DPS w Drzewicy

Zdjęcie 6. Widok satelitarny z chodnikiem od DPS w Drzewicy do rynku w Drzewicy

Zdjęcie 7. Widok od frontu posesji (brama) DPS w Drzewicy

Zdjęcie 8. Poniżej znajdują się dwa zdjęcia zatytułowane odpowiednio: „Zdjęcie nr 3 - nowy rozbudowany budynek parterowy z zewnątrz” oraz „Zdjęcie nr 4 - plac budowy - nowy rozbudowany budynek Domu Pomocy Społecznej” (strona internetowa placówki

Zdjęcie nr 3. Plac budowy – nowy rozbudowany parterowy budynek z zewnątrz

Zdjęcie nr 4. Plac budowy - nowy rozbudowany budynek Domu Pomocy Społecznej.

3. BUDOWA DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ - DOM SENIORA KOLUMNA

Informacje ogólne - Projekt 3		
1	Nazwa projektu	Budowa domu pomocy społecznej - Dom Seniora Kolumna
2	Numer projektu	UDA-RPLD.07.03.00-10-0001/16-00
3	Województwo	łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	7 863 252,92 PLN
6	Finansowanie	3 281 430,47 PLN
7	Okres realizacji projektu	01.04.2017 - 31.12.2019
8	Numer naboru	RPLD.07.03.00-IZ.00-10-001/16
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	26.01.2018
10	Nazwa beneficjenta	Wnioskodawca: Bogdan Grzegorz Waśniewski Doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania Partner: Stowarzyszenie Amazonek Łask - Kolumna
11	Ostateczna forma prawna obiektu	Placówka całodobowej opieki prowadzona na zasadach komercyjnych
12	Grupa docelowa	Osoby starsze
13	Liczba mieszkańców	62 osoby
14	Forma zamieszkania	Budynek z trzema kondygnacjami Pokoje jedno- i dwuosobowe

Zdjęcie 9. Front budynku

A satellite view of the Kolumny area in Poland. The map shows a mix of residential buildings, green spaces, and commercial areas. Key locations labeled include "RPH 'HOLE' producent kurkiew" (top left), "Komputery Kolumny" (top center), "Hotel Graf" (center right), and "Kolejny Młoksp zoo sklep miodopolowy" (bottom left). A red pin marks a location near "Parafia rzymskokatolicka Wschowadzka NMP". The Google logo is visible at the bottom center of the map.

4. BUDOWA OŚRODKA OPIEKUŃCZO - PIELEGNACYJNO - REHABILITACYJNEGO ŚWIADCZĄCEGO USŁUGI OPIEKI DZIENNEJ WRAZ Z ZAKUPEM WYPOSAŻENIA NIEZBĘDNEGO DO ŚWIADCZENIA USŁUG REHABILITACJI SPOŁECZNEJ ORĄZ OPIEKI NAD OSOBAMI STARSZYM I NIEPEŁNOSPRAWNYMI

Informacje ogólne - Projekt 4		
1	Nazwa projektu	Budowa Ośrodka Opiekuńczo - Pielęgnacyjno - Rehabilitacyjnego świadczącego usługi opieki dziennej wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do świadczenia usług rehabilitacji społecznej oraz opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.
2	Numer projektu	RPLD.07.03.00-10-0053/16-00
3	Województwo	Łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	6 565 013,71 PLN
6	Finansowanie	839 533,26 PLN
7	Okres realizacji projektu	01.01.2017 - 31.03.2018 Aneks nr 1 z dnia 17.01.2018 r. - przedłużenie od 31.03.2018 r. do 30.09.2018 r. Aneks nr 2 z dnia 10.09.2018 r. - przedłużenie z 30.09.2018 r. do 31.12.2018 r. Aneks nr 3 z dnia 07.02.2019 r. - przedłużenie od 31.12.2018 r. do 30.06.2019 r. Aneks nr 5 z dnia 19.09.2019 r. - przedłużenie od 30.06.2019 r. do 30.09.2019 r.
8	Numer naboru	RPLD.07.03.00-IZ.00-10-001/16
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	27.04.2017
10	Nazwa beneficjenta	Alfamedica Z.O.P.R. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
11	Ostateczna forma prawna obiektu	- Placówka zapewniająca całodobową opiekę, prowadzona w formie działalności gospodarczej; - Ośrodek wsparcia
12	Grupa docelowa	Osoby starsze
13	Liczba mieszkańców	30 osób w ośrodku opieki dziennej + 30 osób w ośrodku stałego pobytu
14	Forma zamieszkania	Budynek z trzema kondygnacjami Niejasne informacje dotyczące liczby osób w każdym pokoju - do weryfikacji

Zdjęcie 12. Widok satelitarny prostopadły

Zdjęcie 13. Front budynku

Zdjęcie 14. Widok prostopadły z satelity - bezpośrednie sąsiedztwo

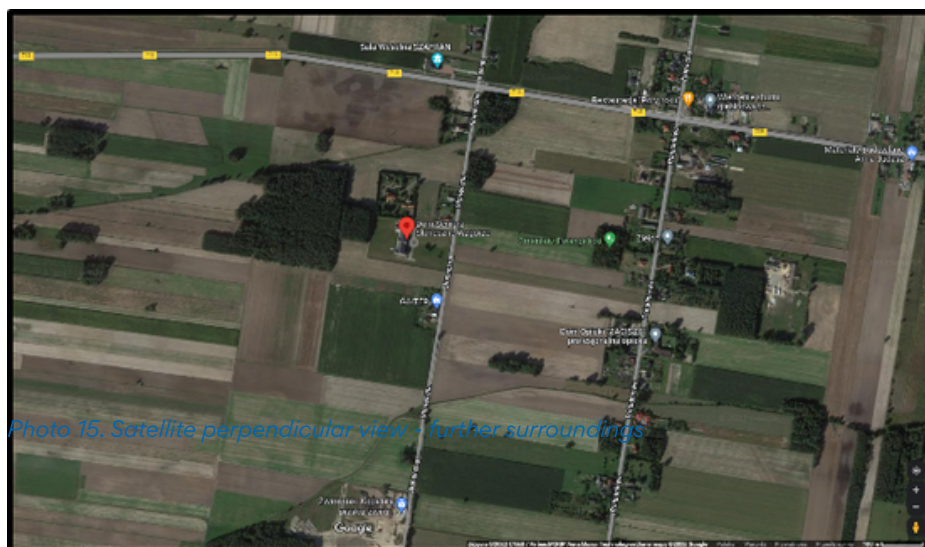
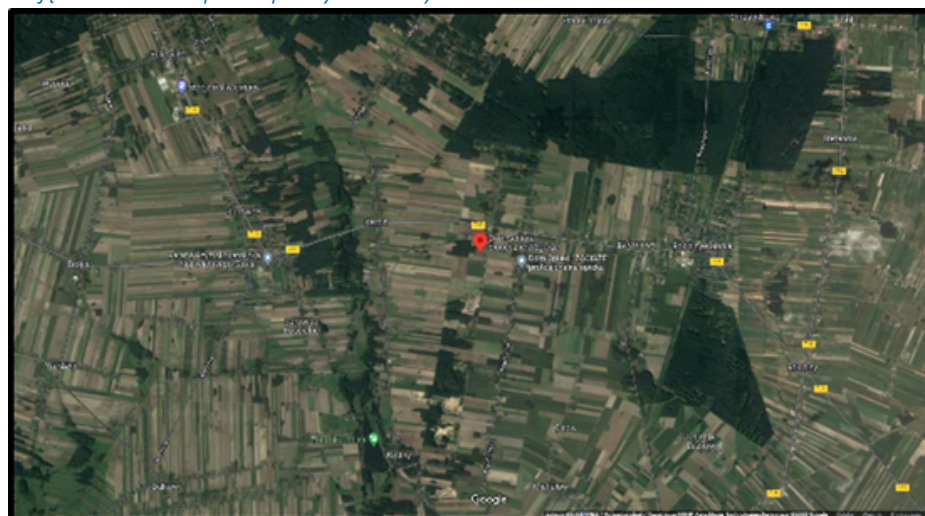
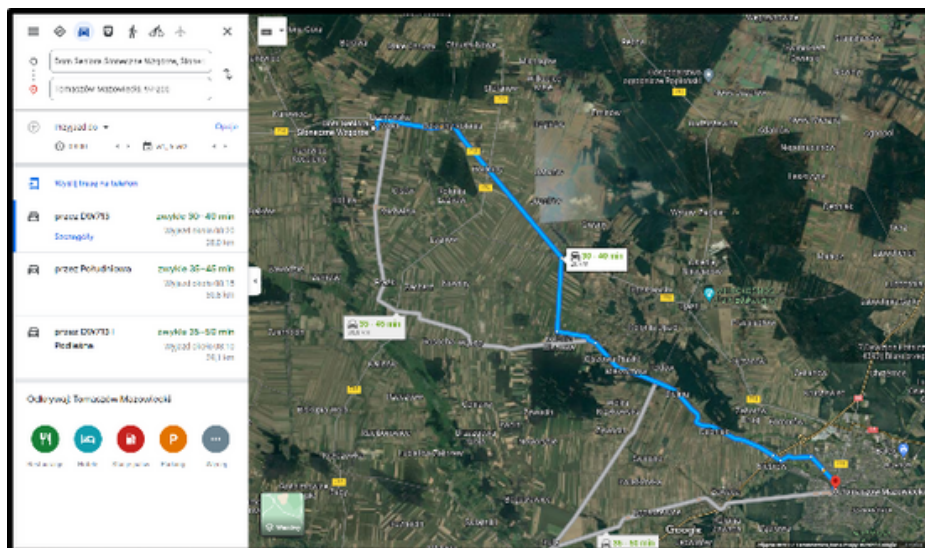

Photo 15. Satellite perpendicular view - further surroundings

Zdjęcie 15. Widok prostopadły z satelity - dalsze otoczenie

Zdjęcie 16. Odległość do siedziby powiatu (Tomaszów Mazowiecki) wynosi 28 km, nie ma transportu publicznego, jedyną opcją transportu jest prywatny samochód (ok. 30-40 minut jazdy)

5. BUDOWA I WYPOSAŻENIE KOMPLEKSU MIESZKALNO-OPIEKUŃCZEGO DOM SENIORA ROMANÓW

Informacje ogólne - Projekt 5		
1	Nazwa projektu	Budowa i wyposażenie kompleksu mieszkalno-opiekuńczego Dom Seniora Romanów
2	Numer projektu	RPLD.07.03.00-10-0014/18-00
3	Województwo	łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	18 291 090,85 PLN
6	Finansowanie	3 396 912,82 PLN
7	Okres realizacji projektu	30.01.2019 - 30.12.2020 Aneks nr 2 z dnia 07.10.2019 r. - przedłużenie od 30.12.2020 r. do 30.12.2021 r. Zgoda na przedłużenie o 90 dni (w ramach spec funduszu) - od 30.12.2021 r. do 31.03.2022 r. Aneks nr 3 z dnia 15.06.2022 r. - przedłużenie z 30.03.2022 r. do 30.09.2022 r.
8	Numer naboru	RPLD.07.03.00-IZ.00-10-001/18
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	03.01.2019
10	Nazwa beneficjenta	Wnioskodawca: Apartamenty Plus Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Partner: Centrum Terapii i Rozwoju Martyna Kowalska
11	Ostateczna forma prawna obiektu	Obiekt całodobowej opieki prowadzony w formie działalności gospodarczej
12	Grupa docelowa	Osoby starsze
13	Liczba mieszkańców	126 osób
14	Forma zamieszkania	2 budynki 5-piętrowe (1. faza) Pokoje, w tym pokoje 2-osobowe

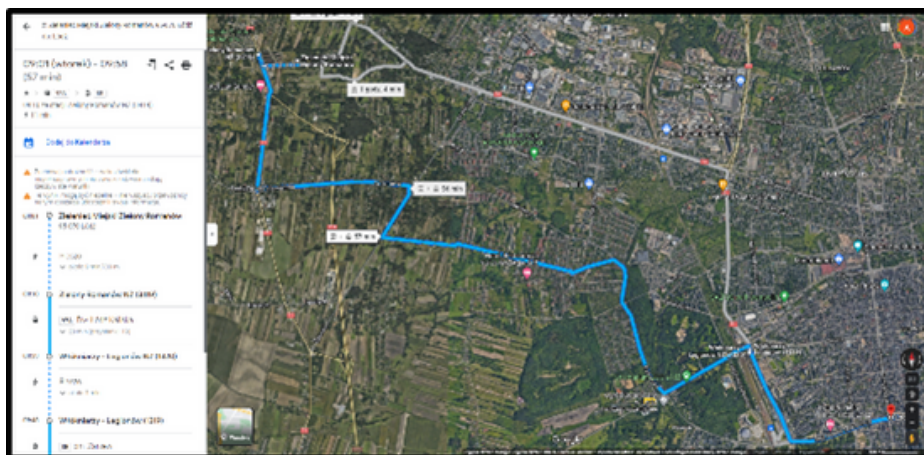
Zdjęcie 17. Elewacja północna (frontowa) - Dom Seniora Romanów

Zdjęcie 18. Na czerwono zaznaczono 2 budynki oznaczone jako „Etap I Dom Seniora Romanów”, na zielono dwa kolejne budynki, połączone łącznikiem, oznaczone jako „Etap II Dom Seniora Romanów”

Zdjęcie 19. Widok satelitalny wyznaczonej trasy transportu publicznego z lokalizacji Domu Seniora w Romanowie do centrum miasta (Łódź). Trasa wymaga przejścia około 700 metrów, a następnie przejazdu dwoma autobusami. Podróż trwa około godziny

6. ADAPTACJA I ROZBUDOWA ISTNIEJĄCEGO BUDYNKU W DRZYKOZACH NA POTRZEBY ŚWIADCZENIA USŁUG POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ ZAKUP WYPOSAŻENIA OBIEKTU

Informacje ogólne - Projekt 6		
1	Nazwa projektu	Opis projektu - Adaptacja i rozbudowa istniejącego budynku w Drzykozach na potrzeby świadczenia usług pomocy społecznej oraz zakup wyposażenia obiektu
2	Numer projektu	RPLD.07.03.00-10-0009/18-00
3	Województwo	łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	8 905 797,14 PLN
6	Finansowanie	5 698 777,99 PLN
7	Okres realizacji projektu	01.04.2014 - 31.03.2021 Aneks nr 1 z dnia 09.06.2020 r. - przedłużenie od 31.03.2021 r. do 15.01.2022 r. Aneks nr 2 z dnia 18.02.2022 - przedłużenie od 15.01.2022 do 30.06.2022 Aneks nr 3 w przygotowaniu (na podstawie Zgody na Przedłużenie Terminu wydanej przez Wicemarszałka w dniu 22.06.2022 r., pismo z dnia 23.06.2022 r.) - Przedłużenie z dnia 30.06.2022 r. do dnia 31.12.2022 r.
8	Numer naboru	RPLD.07.03.00-IZ.00-10-001/18
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	31.01.2019
10	Nazwa beneficjenta	Gmina Daszyna
11	Ostateczna forma prawna obiektu	Dom Pomocy Społecznej
12	Grupa docelowa	Osoby w podeszłym wieku
13	Liczba mieszkańców	30 osób (pobyt stały) + 50 osób (pobyt dzienny)
14	Forma zamieszkania	Budynki 2-kondygnacyjne

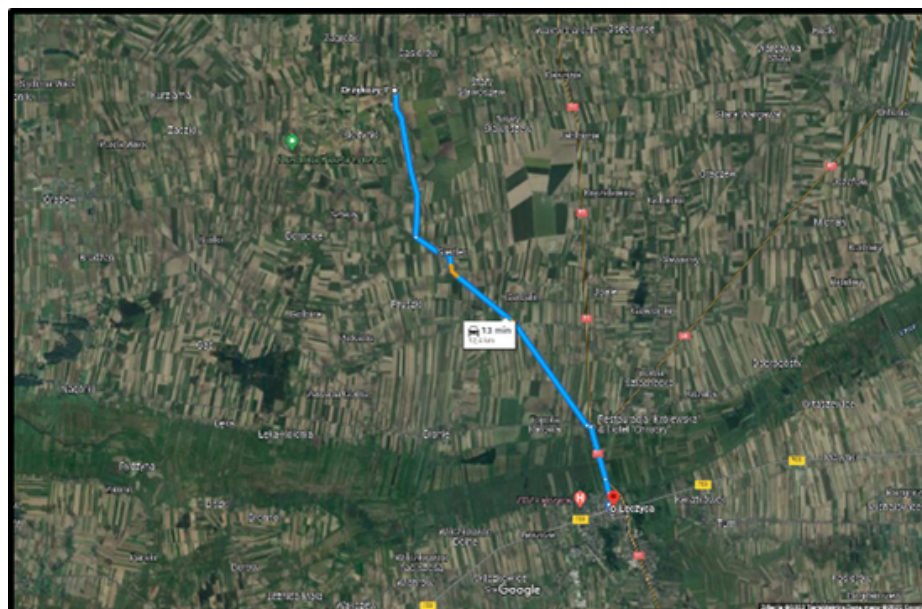
Zdjęcie 20. Prostokątny widok satelitarny kompleksu budynków i jego bezpośredniego otoczenia

Zdjęcie 21. Odległość do urzędu gminy (Daszyna) wynosi 4,7 km (około 1 godziny marszu w średnim tempie), transport publiczny nie funkcjonuje, jedyną inną opcją jest transport prywatnym samochodem

Zdjęcie 22. Widok prostopadły z satelity. Odległość do Starostwa Powiatowego (Łęczyca) wynosi 12km, komunikacja miejska nie funkcjonuje, jedyną opcją jest dojazd samochodem osobowym (13min)

Zdjęcie 23. Widok na działkę 7 w Drzykoczach i teren inwestycji

Zdjęcie 24. Zdjęcie budynków w trakcie rozbudowy (zdjęcie w głębi kompleksu)

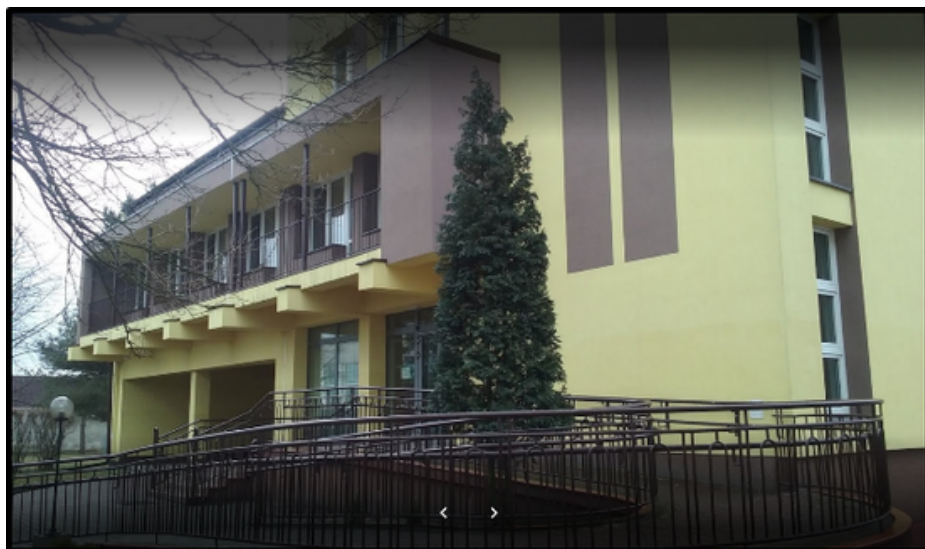
Zdjęcie 25. Zdjęcie budynków w obrębie osiedla (zdjęcie boczne)

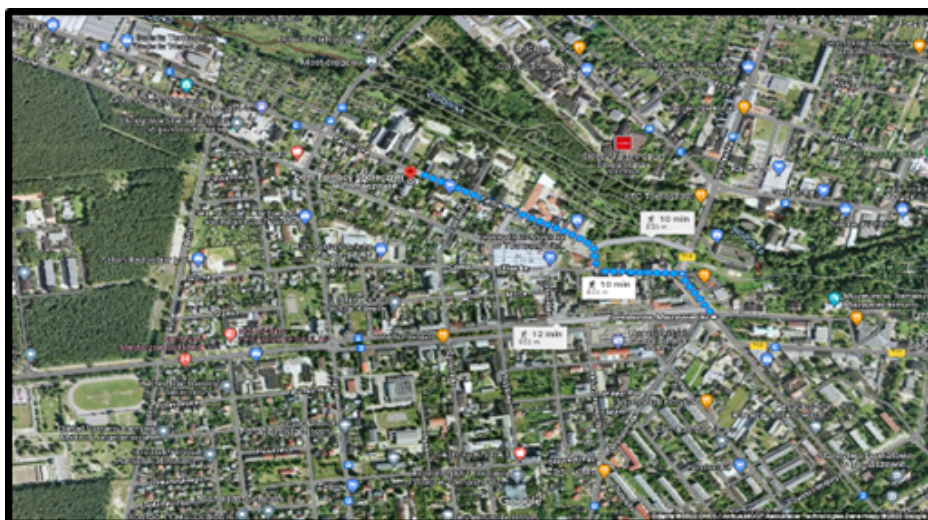

7. TERMOMODERNIZACJA FILII DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ NR 1 PRZY UL. FARBIARSKIEJ 27/29 W TOMASZOWIE MAZOWIECKIM

Informacje ogólne - Projekt 7		
1	Nazwa projektu	Termomodernizacja filii Domu Pomocy Społecznej nr 1 przy ul. Farbiarskiej 27/29 w Tomaszowie Mazowieckim
2	Numer projektu	RPLD.04.02.02-10-0004/16-00
3	Województwo	Łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	2 423 176,21 PLN
6	Finansowanie	1 183 002,48 PLN
7	Okres realizacji projektu	07.03.2016 - 29.12.2017
8	Numer naboru	RPLD.04.02.02-IZ.00-10-001/16
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	02.09.2016
10	Nazwa beneficjenta	Powiat tomaszowski
11	Ostateczna forma prawna obiektu	Dom Pomocy Społecznej
12	Grupa docelowa	Osoby starsze
13	Liczba mieszkańców	82 osoby
14	Forma zamieszkania	3-piętrowy budynek Pokoje dla 2-4 osób

Zdjęcie 26. Widok budynku DPS z przodu

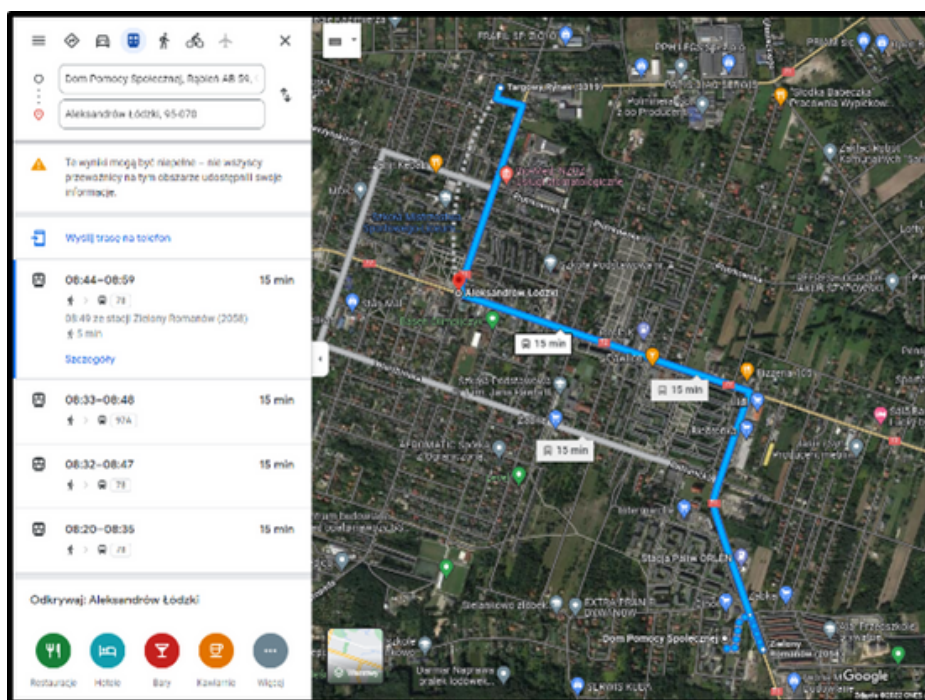
Zdjęcie 27. Widok z boku budynku DPS*Zdjęcie 28. Prostopadły widok satelitarny. Dalsze otoczenie obiektu**Zdjęcie 29. Odległość od nieruchomości do centrum miasta (Tomaszów Mazowiecki) wynosi 800m (10min spacerem w umiarkowanie szybkim tempie)*

8. OPIS PROJEKTU - TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ W RĄBIENIU

Informacje ogólne - Projekt 8		
1	Nazwa projektu	Termomodernizacja budynków Domu Pomocy Społecznej w Rąbieniu
2	Numer projektu	RPLD.04.02.02-10-0072/16-00
3	Województwo	łódzkie
4	Źródło dofinansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
5	Całkowita wartość projektu	3 220 711,00 PLN
6	Finansowanie	2 200 710,46 PLN
7	Okres realizacji projektu	31.01.2017 - 29.12.2017
8	Numer naboru	RPLD.04.02.02-10-0001/15
9	Data podpisania umowy o dofinansowanie	07.09.2016
10	Nazwa beneficjenta	Powiat zgierski
11	Ostateczna forma prawna obiektu	Dom Pomocy Społecznej
12	Grupa docelowa	Mężczyźni z niepełnosprawnością intelektualną
13	Liczba mieszkańców	130 osób
14	Forma zamieszkania	Kompleks jedno- i trzypiętrowych budynków, dwupiętrowy budynek H. Pokoje dwu-, trzyosobowe

Zdjęcie nr 30. Wejście (brama) do kompleksu DPS na końcu ul. Daliowej

Zdjęcie 31. Bezpośrednie otoczenie kompleksu DPS. Wjazd możliwy tylko od ulicy Daliowej przez bramę główną*Zdjęcie nr 32. Dojazd z DPS komunikacją publiczną do centrum gminy (Aleksandrów Łódzki) zajmuje ok. 15 min*

OCENA PROJEKTÓW

Ocena wdrożenia elementów niezależnego życia i poszanowania praw podstawowych oraz test charakterystyki instytucji		
Nr.	Element poszanowania praw podstawowych	Ocena
1	Zasady przyjmowania i opuszczania miejsca realizacji projektu objętego wsparciem	1, 3, 5, 6, 7, 8: Brak wystarczających danych. 2, 4: Przyjęcie odbywa się na podstawie decyzji administracyjnej ośrodka pomocy społecznej lub decyzji sądu (przyjęcie przymusowe). Ogólnie istnieje możliwość opuszczenia obiektu, z wyjątkiem osób z niepełnosprawnością psychospołeczną, którym dyrektor ograniczył możliwość samodzielnego opuszczania terenu domu pomocy społecznej DPS. Mieszkańcy, którym zezwolono na opuszczenie obiektu, muszą każdorazowo powiadomić o tym fakcie odpowiedniego pracownika domu opieki DPS. Mieszkaniec nie ma prawa do pokoju/miejsca (np. najmu lub własności), w którym przebywa, a jedynie do przebywania na terenie obiektu.
2	Integracyjny lub segregacyjny charakter obiektu objętego wsparciem	1, 3, 5, 6, 7, 8: Segregacja 2, 4: Bardzo silna segregacja, obiekt jest architektonicznie i funkcjonalnie oddzielony od społeczności. W obiekcie powinny przebywać osoby „wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych”.
3	Jakie środki są stosowane, aby ułatwić opuszczenie obiektu i zamieszkanie w indywidualnym domu (ze wsparciem osobistego asystenta/sprzętu, jeśli to konieczne)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Brak środków ułatwiających opuszczenie obiektu i zamieszkanie w indywidualnym domu
Jakie opcje zostały przedstawione mieszkańcom?		
4	Czy mogli dokonać wyboru między korzystaniem z usług w instytucjach/obiektach mieszkalnych a usługami świadczonymi na poziomie społeczności lokalnej?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Nie
5	Czy mogli dokonać wyboru między życiem w placówkach opieki (na dużą lub małą skalę), a życiem w mieszkaniach wspomaganych zgodnych z KPON lub w domu (ze wsparciem osobistego asystenta i/lub sprzętu, jeśli to konieczne)?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Nie
6	W jakich warunkach byli pytani o swoje wybory (np. wywiad, ankieta)? Czy też decydowało o tym kierownictwo organizacji?	1, 3, 5, 6, 7, 8: Decydują kierownicy lub ośrodek pomocy społecznej. 2, 4: Ankieta mieszkańców, jednak bardzo ograniczona pod względem wyboru i sprzeczna, co wskazuje, że najprawdopodobniej została stworzona post factum na potrzeby audytu.
7	Czy istnieje regularny przegląd wyborów i opcji dla mieszkańców? Jak często? Przez kogo jest przeprowadzany?	1, 3, 5, 6, 7, 8: Nie 2, 4: Nie ma regularnego przeglądu wyborów i opcji dla mieszkańców.
8	Dostępność i wdrażanie indywidualnych planów rozwoju dla każdego mieszkańca/beneficjenta (jak często są weryfikowane? Przez kogo są prowadzone?)	1, 3, 5, 6, 7, 8: Niewystarczające dane 2, 4: Indywidualne plany rozwoju mieszkańca/beneficjenta nie są realizowane
9	Warunki dostępności do i wewnątrz budynków (np. podjazdy dla wózków inwalidzkich)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Częściowo dostępne

Nr.	Element poszanowania praw podstawowych	Ocena
10	Dostępność informacji (np. strona internetowa, dokumenty)	1, 3, 5, 6, 7, 8: W większości niedostępne 2, 4: Strona częściowo niedostępna (nie spełnia niektórych kryteriów WCAG 2.0, poziom AA), dokumenty na stronie są w niedostępnych formach
11	Zasady wewnętrzne oraz możliwość wyboru i niezależność we wszystkich aspektach życia mieszkańców (np. jaką swobodę mają mieszkańcy w odniesieniu do organizacji swojego życia - żywności, aspektów sanitarnych i podejmowania decyzji, które ich dotyczą).	1, 3, 5, 6, 7, 8: Ograniczone możliwości wyboru i niezależności. 2, 4: Spełniane są minimalne wymagania ustawy o opiece społecznej dotyczące 2-godzinnych przedziałów na posiłki.
12	Dostęp do opieki społecznej i zdrowotnej (czy mieszkańcy mają prawo i dostęp do głównego nurtu opieki społecznej i zdrowotnej w społeczności, do szukania usług poza miejscem zamieszkania, czy też są zmuszeni do leczenia tylko przez personel wybrany przez ich miejsce zamieszkania)?	1, 3, 5, 6, 7, 8: Formalnie dozwolony, w praktyce ograniczony. 2, 4: Teoretycznie dostęp do pomocy społecznej i zdrowotnej, zgodnie z wymogami prawa, jest dozwolony, ale w praktyce ograniczony.
13	Możliwości uczestnictwa w życiu społeczności - w tym dostęp do usług społecznościowych - oferowanych ludziom (edukacja, praca, wypoczynek), ich przeszkody, wyzwania i obszary wymagające poprawy.	1, 3, 5, 6, 7, 8: W praktyce ograniczone. 2, 4: Dom opieki to duży, ogrodzony i oddzielony kompleks budynków.
14	Sytuacja w zakresie zdolności do czynności prawnych mieszkańców i kwestia ubezwłasnowolnienia	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: niewystarczające dane
15	Kwalifikacje personelu (i możliwości szkoleniowe oferowane personelowi)	1, 3, 5, 6, 7, 8: Brak wystarczających danych. 2, 4: W ramach działań projektowych przeprowadzono szereg szkoleń, jednak żadne z nich nie było bezpośrednio związane z wdrażaniem KPON lub Karty Praw Podstawowych UE w praktyce.
16	Lokalizacja ośrodka (czy znajduje się on w głównej przestrzeni społecznej, czy w odizolowanym miejscu?)	1, 3, 5, 6, 7, 8: Odizolowany 2, 4: Budynek jest odizolowany od ogólnej społeczności
17	Dostęp do porad prawnych i możliwość składania skarg w bezpieczny sposób	1, 3, 5, 6, 7, 8: Ograniczony 2: Teoretycznie istnieje wymagany prawem dostęp do porad prawnych. Nie ma możliwości składania skarg w sposób w pełni bezpieczny dla osób, które potrzebują wsparcia w ich przygotowaniu (np. ze wsparciem za pośrednictwem AAC) lub w ich przekazywaniu/wysyłaniu. 4: Teoretycznie istnieje dostęp do porad prawnych wymaganych przez prawo. Nie jest możliwe składanie skarg w sposób w pełni bezpieczny dla osób, które potrzebują wsparcia w ich przygotowaniu (np. ze wsparciem za pośrednictwem AAC) lub w ich przekazywaniu/przesłaniu.
Charakterystyka instytucji:		
18	Obowiązkowe dzielenie się asystentami z innymi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7: Tak. W placówce nie ma asystencji osobistej, a jedynie wsparcie „opiekunów”, którzy są przymusowo dzieleni między wiele osób.
19	Brak lub ograniczony wpływ na to, od kogo przyjąć wsparcie	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Tak, mieszkańcy generalnie nie mają wpływu na to, kto zapewni im wsparcie. Opiekunowie są przydzielani mieszkańcom odgórnie, bez ich udziału.

Nr.	Element poszanowania praw podstawowych	Ocena
20	Izolacja i oddzielenie od niezależnego życia społecznego	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Tak
21	Brak kontroli nad codziennymi decyzjami	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Częściowo
22	Brak możliwości wyboru, z kim chce się mieszkać	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Tak. Generalnie nie jest możliwe wybranie osoby, z którą będzie się mieszkać.
23	Sztuczność rutyny niezależnie od osobistej woli i preferencji	1, 3, 5, 6, 7, 8: Częściowo 2, 4: Ustanowiono określoną rutynę instytucjonalną i ogólnie nie ma możliwości uwzględnienia indywidualnej woli i preferencji różnych mieszkańców.
24	Identyczne działania w tym samym miejscu dla grupy osób podlegających określonym władzom	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: Częściowo
25	Paternalistyczne podejście w świadczeniu usług	1, 3, 5, 6, 7, 8: Tak 2, 4: Tak, usługi mają orientację paternalistyczną. W domu opieki są „opiekunowie”.
26	Nadzór nad warunkami życia	1, 3, 5, 6, 7, 8: Tak 2, 4: Tak, warunki życia są nadzorowane przez personel
27	Dysproporcja w liczbie osób z niepełnosprawnościami mieszkających w tej samej społeczności	1, 3, 5, 6, 7, 8: Tak 2, 4: Tak, w budynku mieszka 60 osób, co stanowi drastyczną dysproporcję w liczbie osób niepełnosprawnych mieszkających w tym samym środowisku, co ma ogólny efekt getta.

